

terrene salicet et scdm hominē uiuentis. et celestis scdm deū post diluuium et deinceps in rebus consequentibus requiratur.

Expliat liber quidecimus.

Incipiūt capitula libri. xvi

- i **A**n post diluuiū a noe usq; ad abrahā alique familie secūdiū deū uiuentiū reperiātur.
- ii **Q**uid i filiis noe pphice fuerit prefigurati.
- iii **D**e generacōibus trū filiorū noe.
- iiii **D**e diuersitate linguaz principioq; babilonis.
- v **D**e descensione dñi ad confundendā linguā edificantiūz turrim.
- vi **Q**ualis intelligenda sit locutio qua deus angelis loquitur.
- vii **A**n omne bestiaz genus etiā remotissime a terris insule ex eo numero acceperūt: qui in archa diluuii in uadacōne seruatus est.
- viii **A**n ex ppagine adam vel filiorū noe quedā genera hoim monstruosa prodierint.
- ix **A**n inferiorē ptē terre qñre habitacōni contraria est antis podas habere credendū sit.
- x **D**e generacōne sem: in cuius ppageme tendēs ad abrahā ciuitatis dei ordo dirigitur.
- xi **Q**uōd ea pmitus lingua in usu hoim fuerit que postea hebraea ab heber noie nūcupata est: et in cuius familia remansit cum diuersitas esset facta linguaz.
- xii **D**e articulo tps in abrahā: a quo sancte successiois noui ordo contextitur.
- xiii **Q**ue ratio fecisse uideatur: ut

in transmigracōne thare qua chaldeos deserēs in mesopotamiā tranfuit: nulla filij eius nachor facta sit mentio.

xiiii **D**e annis thare qui in charra uite tempus impleuit.

xv **D**e tpe pmissionis abrahā: q scdm preceptum dei exiit de charra.

xvi **D**e ordine et qualitate pmissionū dei q ad abrahā facte fuit.

xvii **D**e trib; excellētiōib; gentiū regnis: quorū id est assiriorū iam abrahāz sublimius eminebat.

xviii **D**e iterato alloquio dei ad abrahā quo ei et semini eius chanaan terra pmittitur.

xix **D**e sare pudicia in egipto p dñm custodia: quia abrahāz nō uxore suā esse dixerat: s; sororem.

xx **D**e secessione loth et abrahā: que illis salua caritate cōplacuit.

xxi **D**e tēcia promissione dei quateriā chanaan abrahāz et semini eius in ppetuū pollicetur.

xxii **D**e supatis ab abrahā hostibus sodomorū: quando loth de captiuitate eripuit: et a melchisedech sacdote bñdictus ē.

xxiii **D**e uerbo dñi ad abrahā: quo ei pmittitur scdm multitudinē stellarū multiplicāda posteritas: qd credens iustificatus ē adhuc in spucio ostitutus.

xxiiii **D**e significacōne sacrificij qd abrahā offerre pceptus est: cum poposcisset ut de his que crederet doceretur.

xxv **D**e agar ancilla sare quā eadē sara abrahāz uoluit esse concubinam.

xxvi **D**e testificacōne ad abrahā:

- qua eidē sem de sterili sara filiū
spondit: patrēq; eū gentiū
statuit et promissi fides sacra-
mento circūcisionis obhignat.
- xxvij De masculo qui si octavo die
nō fuerit circūcisus perit aīa
eius. quia testamentū dei dissi-
pauit.
- xxviii De cōmutacōne noīm abrahę
et sare: qui cū ob vnius sterili-
tatē ob vtriusq; aut senectū-
tem generare nō possent: mu-
nus fecūditatis adepti sūt.
- xxix De tribus viris vel angelis: in
quibus ad quercum mambre
apparuisse abrahę dñs mani-
festatur.
- xxx De loth a sodomis liberato:
atq; eisdē celesti igne oñsuptis
et de abimelech cuius o cupiditē-
centia castitate sare nocere nō
potuit.
- xxxi De ysaac scōm pmissiōz nato:
cuius nomen ex risu vtriusq;
parentis est inditū.
- xxxij De obedientia et fide abrahę:
quā p oblacōnē immolandi
filij probatus est: et de morte
sare.
- xxxiii De rebecca nepte nachor: quā
ysaac accepit vxorē.
- xxxiiii Quid intelligendū sit in eo qd
abrahā post mortē sare acce-
pit vxorē ceturam.
- xxxv De geminis adhuc in vtero
reb ecce matris inclusis: quid
indicauerit diuina responsio.
- xxxvi De oraculo et bñdictōne quā
ysaac nō aliter q̄ pater ipius
merito eūsdem ac dilectōne
accepit.
- xxxvij De hijs que i esau iacob mi-
stice pfiguratur.
- xxxviii De missione iacob in mesopo-
tamiā ad accipiendā vxorēz

- et de visione quā in itinere so-
mmiauit de quatuor ipius fe-
minis cū vnā petisset vxorē.
- xxxix Que racō fuerit ut etiā israhel
cognominaretur.
- xl Quō cū septuagitaq; aiabz
egiptū narretur ingressus cū
pleriq; ex eis qui cōmemorā-
tur tēpore postiori sūt genti.
- xli De benedictōe quā in iudā fi-
liū suū pmissit.
- xlij De filijs ioseph quos iacob
pphetica manuū suaz trāsmu-
tacōne benedixit.
- xliij De temporibz moysi i esu na-
ue ac iudicij: atq; exinde re-
gū quorū quidē saul p̄mus ē:
h̄ dauid p̄cipuus et sacramē-
to habetur et merito.

Explicuit capitula libri xvi.
Incipit liber xvi. Ca. p̄mū.

Dost diluuiuz p-
curretis sancte
vestigia ciuita-
tis vtrū cōtinua-
ta sūt. an inter-
currentibus im-
pietatis inter-
rupta temporibus. ita ut nullus hō im-
vervnius dei cultor existeret. ad h̄q;
dum scripturis loquētibz inuenire
difficile est: p̄pterea quia in canonicis
libris post noe qui cū coniuge. ac tri-
bus filijs. totidēq; nuribus suis me-
ruit p archā vastacōne diluuij libera-
ri: nō inuenimus usq; ad abrahā cu-
iusquā pietatē euidentē diuino eloq̄o
p̄dicatā: nisi qd noe duos filios suos
sem et iaphet p̄phetica benedictōe cō-
mendat: intuens et p̄uidens qd lon-
ge fuerat post futurū. Vnde factum
est etiā illud. ut filiū suū mediū. hoc ē
p̄mogemito iuniorē. vltimozq; maiorē

qui peccauerat in patre: nō in ipso sed in filio eius suo nepote malediceret hijs vbi. **M**aledictus chanaan puer: famulus erit fratribus suis. Chanaan porro natus fuerat ex cham: q̄ patris dormiens nec texerat s̄ potius pdiderat nuditatē. **S**nde etiā quod secutus adiunxit b̄ndictionē duoz maximi et minimi filioz dices: benedictus dñs deus sem. et erit chanaan puer illius: letificet deus iaphet. et habitet in domibz sem: sicut ip̄a eiusdē noe et v̄mee plantacō. et ex eius fructu inebriatio. et dormiens nudacō et que ibi cetera facta atq; oscripta sūt: p̄phetiis sunt graudata sensibus et velata tegmibus. **Ca. ij.**

Sed nūc rerū effectū iā in posteris cōsecuto que operta fuerūt: satis nūc apta sūt. Quis enī diligenter hęc intelligēter aduertens: non agnoscat in xp̄o? **H**em quippe de cuius semine in carne natus est xp̄us: interpretatur noiatus. **Q**uid autē noiatus xp̄o: cuius nomen vbiq; iam fraglat ita ut in cantico canticoz etiā ip̄a p̄cedente p̄phetia vnguēto competur effuso. **I**n cuius domibz id est ecclesijs habitat gentiū latitudo. **N**am iaphet latitudo interpretatur. **C**ham porro interpretatur callidus. **M**edius noe filius tanquā se ab vtroq; discernens. et inter vtrumq; remanēs. nec in p̄mitijs israhelitarū nec in plenitudine gentiū quid significat nisi hereticoz genus callidū. nō spū sapientie. sed impatientie quo solēt hereticoz feruere primordia. et p̄turbare sanctorū. **S**ed hęc in vsū cedūt p̄ficiētū iuxta illud apostoli. **O**portet hereses esse ut p̄bati manifesti fiant in vobis. **S**ndē etiā scriptū est. **F**ilius eruditus sapiens erit: imprudente autē ministro vtetur. **M**ulta quippe ad fidē catholicā p̄tinentia. dum hereticoz callida

inquietudine exagitantur. ut a diuis eos defendi possint. et cōsideratur diligētius. intelligūtur clarius. et instātius p̄dicatur. et ab aduersario mota questio discendi existit occasio: quāuis nō solū qui sunt ap̄tissime se pati. verū etiā omnes qui xp̄iano vocabulo glorianur. et p̄dite viuunt: nō absurde possunt videri. medio noe filio figurati. **P**assionē quippe xp̄i que illius boīs nuditate significata ē. et annūtiat p̄fitēdo et male agendo exhorat. **D**e talibus ergo dictū est. **E**x fructibz eoz cognoſcētis eos. **I**deo cham in filio suo maledictus ē. tanquā in fructu suo: id est in opere suo. **S**ndē cōueniēter et ip̄e filius eius chanaan interpretatur motus eoz: qd̄ aliud qd̄ est. q̄ opus eoz. **H**em vero iaphet tanquā circūcisio et ip̄ucium. vel sicut alio modo eos appellat apostolus iudei et greci. sed vocati et iustificati. cogita quodāmodo nuditate patris qua significabatur passio redēptoris. sumētes vestimentū. posuerunt supra duo dorsa sua: et intrauerūt aulicū. et opuerūt nuditatē patris sui: nec viderūt qd̄ referendo texerūt. **Q**uodam enī modo in passione xp̄i. et qd̄ pro nobis factum est honoramus: et uideoz facinus aduersamur. **V**estimentū significat sacramentum. dorsa memoriā p̄teritorū: q̄ passionem xp̄i eo sc̄ iam tēpore quo habitat iaphet in domibz sem. et malus frater in medio eoz transactā celebrat ecclesiarum non adhuc p̄spectat futurā. **S**z malus frater in filio suo hoc est in opere suo. puer id est seruus est fratrum bonozum: cum ad exercitationem patientie vel ad profectum sapientie scienter vtuntur malis boni. **S**ūt enim teste apostolo qui xp̄m annūciāt nō caste: sed siue occasione inquit siue veritate xp̄us annūcietur. **I**p̄e quippe

plantavit vineam: de qua dicit propheta.
Vinea enim domus sabaoth domus israel
 est: et bibit de vino eius. Siue ille
 calix hic intelligatur de quo dicit po-
 testis bibere calicem quem ego bibiturus
 sum. et pater si huius potest transeat ca-
 lix iste. quo sua sine dubio significat
 passionem: siue quia vini fructus est vi-
 nee: hoc potius illa significatum est quod ex
 ipsa vinea. hoc est de genere israelita-
 rum carne pro nobis et sanguinem ut pati
 possit assumpsit: et inebriatus est: id
 est passus est et nudatus est. **I**bi namque
 nudatus est id est apparuit eius infir-
 mitas: de qua dicit apostolus. **E**t si crux-
 ifixus est: ex infirmitate. **S**ed idem dicit.
Infirmum dei. fortius est hominibus: et stultum
 dei. fortius est hominibus. Quod vero cum
 dictum esset et nudatus est addidit scrip-
 tura in domo sua: eleganter ostendit. quod
 a sue carnis gente et domesticis san-
 guinis sui utique iudeis fuerat crucis
 mortemque passurus. **H**anc passionem christi
 foris in sono tantum vocis reprobi an-
 nunciant. **N**on enim quod annunciant intelli-
 gunt. **P**robi autem in interioribus hominis ha-
 bent tam grande misterium atque honorant
 intus in corde infirmum et stultum dei: quod
 fortius et sapientius est hominibus. **H**uius
 rei figura est quod cham exiens hoc
 nunciauit foris: sem vero et iaphet ut
 hoc exlarer id est honoraret ingressi sunt
 hoc est interioribus id egerunt. **N**ec scri-
 pturam secreta indagamus ut possumus
 alius alio magis minusve congrue-
 ter: verum tamen fideliter certum tenentes
 non ea sine aliqua prefiguracione futuro-
 rum gesta atque descripta. neque nisi ad christum
 et eius ecclesiam que ciuitas dei est esse
 referenda cuius ab inimico generis huma-
 ni non defuit predicacione quam per omnia vide-
 mus impleri. **B**enedictis igitur duo-
 bus filiis noe atque vno in medio eo-
 rum maledicto: deinceps usque ad abra-
 ham de iustorum aliquorum qui pie deum

colerent memoracione silentium est: per
 annos amplius quam mille. **N**ec eos de-
 fuisse crediderim: sed si omnes com-
 morarentur nimis longum fieret. et esset
 hec historica magis diligentia. quam pro-
 phetica prudentia. **I**lla itaque exequitur
 literarum sacrarum scripturarum istarum. vel potius
 usque per eum dei spiritus: quibus non solum narra-
 tur preterita verum etiam preuenientia futu-
 ra: que tamen pertinent ad ciuitatem dei. quod
 et de hominibus qui non sunt ciues eius
 quicquid hic dicitur. ad hoc dicitur ut
 illa ex compacione contraria vel proficiat.
 vel emineat. **N**on sane omnia que ge-
 sta narrantur aliquid etiam significare
 putanda sunt: sed propter illa que aliquid
 significant: etiam ea que nichil signant
 attextuntur. **S**olo enim vomere terra pro-
 scinditur: sed ut hoc fieri possit etiam
 cetera aratri membra sunt necessaria.
Et soli nervi in cibariis atque huiusmo-
 di vasis musicis aptantur ad cantum: sicut
 ut aptari possint mensuram et cetera in com-
 pagibus organorum que non percipiuntur
 a canentibus: sed ea que percussa resonant.
 hijs onectuntur. **I**ta in prophetica histo-
 ria dicitur et alia que nichil signifi-
 cant sed quibus adhibeantur que significant. et
 quodammodo religuntur. **C**ap. iij.
Omnino ergo filiorum noe de-
 cenduntur videtur attextendum est huius ope-
 ri quo ciuitatis vtriusque terrene scilicet
 cetere celestis per tempora percursus ostenditur.
Cepte sunt enim commemorari a
 minimo filio qui vocatus est iaphet cuius
 filij octo nominati sunt: nepotes autem
 septem de duobus filiis eius tres ex vno
 quatuor ex altero. **F**uit itaque omnes
 quindecim. **F**ilij autem cham hoc est me-
 dij filij noe quatuor. et nepotes quique
 ex vno eius filio: pronepotes duo. ex
 nepote vno: sit eorum summa vnde decim.
Quibus enumeratis: reditur tanquam ad
 caput et dicitur. **C**hus autem genuit

nemroth: hic cepit esse gigas super terrā. **H**ic erat gigas venator contra dñm et factū est initiū regni eius babilon. ozeg. archad. et calanne inter ra sennaar. **D**e terra illa exiit assur. et edificauit nimuen. et rooboth ciuitatē: et chalach. et dafem inter mediū nimue. et chalach: hec ciuitas magna. **I**ste porro chus pater gigantū nemroth p̄mus noīatus ē in filiis cham. **C**uius quīq; filij iam fuerāt cōputati et nepotes duo. **S**i istū gigantē. aut post nepotes suos natos genuit: aut qđ est credibilis seorsū de illo p̄pter eius em̄nēā scriptura locuta ē: qñ: quidē et regnū eius om̄moratū est. **C**uius initiū fuit illa nobilissima babilon ciuitas. et q̄ iuxta om̄morare sūt siue ciuitates siue regiones. **Q**uod v̄ro dictū est. de terra illa id est de terra sennaar que p̄tinebat ad regnū nemroth exisse assur et edificasse nimuen et alias quas cōtexiuit ciuitates. longe postea factū est: qđ ex hac occasione p̄strinxit: p̄pter nobilitatē regni assiriorū qđ mirabiliter dilatauit minus belii filius conditor nimue ciuitatis magne: cuius ciuitatis nomē ex illius noīe deriuatū est: ut a mino nimue uero caretur. **A**ssur autē vnde assirij nō fuit in filiis chā mediij filij noe: sed in filiis sem repitur qui fuit noe maximus filius. **S**unde apparet de p̄geme sem exortos fuisse qui postea regnum gigantū illius obtinerēt. et inde p̄cederent atq; alias conderent ciuitates: quarū p̄ma est a mino appellata nimue. **H**inc reditur ad aliū filiū cham. q̄ vocabatur mesraim: et cōmemoratur quos genuit. non tanq̄ singuli hoīes. sed nacōnes septē. **E**t de sexta. velut de sexto filio gens om̄moratur exisse que appellatur philistin: vnde fiunt octo. inde iterū ad chanaan reditur in quo filio maledictus est cham: et

quos genuit vndecim noīantur. **D**einde usq; ad quos fines puenerit cōmemoratis quibusdā ciuitatib; dicitur. ac p̄ hoc filijs nepotibusq; opunitatis de p̄geme cham: triginta unus genti referuntur. **R**estat cōmemorare filios sem maximi filij noe: ad eū quippe gradū generacōnū istarū p̄ueit a minimo exorta narracō. **S**ed vnde incipiunt cōmemorari filij sem. habet quiddā obscuritatis: qđ explicōe illustrandū est: qđ et multū ad rem p̄tinet quā requirimus. **H**ic enim legitur. **E**t sem natus est etiā ipi patri oim filiorū eber fratri iaphet maiori. **O**rdoverborū est. **E**t sem natus est eber etiā ipi id est sem natus est eber: qui sem pater est oim filiorū. **S**em ergo patriarcharū intelligi noliut oim qui de stirpe eius exorti sūt quos om̄moraturus est. siue sint filij siue nepotes et p̄nepotes: et deinceps itidem exorti. **N**ō sane istū eber genuit sem: sed ab illo quintus ī p̄gemitōz serie repit. **S**em quippe inter alios filios genuit arfaxat: arfaxat genuit chaman. chaman genuit salā. sala genuit eber. **N**on itaq; frustra ip̄e p̄mus noīatus est in p̄geme veniēte de sem. et p̄latū etiā filijs cū sit quintus nepos: nisi qđ verū est qđ tradit̄ ex illo hebreos esse cognomiatos tanq̄ hebreos: cū alia possit esse opinio ut ex abrahā tanq̄ abrahā dicti esse videantur. **S**i mirū hoc verū est qđ ex eber hebrei appellati sūt: ac deinde detracta vna litera hebrei: quā linguā solus israhel p̄plus potuit obtinere. in quo dei ciuitas in sanctis p̄grinata est: et in om̄ib; sacramēto adūbrata. **I**git̄ filij sem prius sex noīantur: deinde ex vno eorū nati sūt quatuor nepotes eius. **I**teq; alter filiorū sem genuit eius nepotē: atq; ex illo itidē p̄nepos natus ē: atq; inde abnepos qui ē eber. **G**enuit aut

principatū: vbi est tanq̄ in metropo-
 li habitaculū regni quāuis pfecta nō
 fuerit usq; in tantū modū quantū su-
 p̄ba cogitabat impietas: nam minima
 disponebatur altitudo q̄ dicta est usq;
 in celū. siue vnius turris eius quā p̄ci-
 puā moliebatur inter alias. siue oīm
 turrū que p̄ numerū singularē ita si-
 gnificate sūt: ut dicitur milies et intelli-
 gūtur milia milium: ut rana et locusta.
 Sic enī appellata est multitudo rana-
 rū ac locustarū in plagis: quib; egi-
 ptij percussī sūt p̄ moysen. Quid autē
 factura erat hūana et vana p̄sumpco
 cuiuslib; et quantūlib; i celū aduersus
 deū altitudinū mole se extollēt: quādo
 montes trāscendēt vniuersos. quādo
 spaciū nebulosi aeris huius euadēt.
 Quid deniq; noceret deo quāta cūq;
 vel spūalis vel corporalis elacōe. Tuta-
 verāq; i celū viā molit̄ hūilitas: sur-
 sum leuās cor ad dñm nō cōtra dñm:
 sicut dictus ē gigas iste venator cōtra
 dñm. Qd̄ nō intelligētes nōnulli am-
 biguo greco falsifūt. et nō interpra-
 bātur cōtra dñm sed ante dñm. Enan-
 thion quippe et ante et contra signat.
 Hoc enī verbū est in psalmo et prole-
 mus ante dñm qui fecit nos. Et hoc
 verbū ē etiā i libro iob vbi scriptū ē.
 in furore erupisti cōtra dñm. Sic er-
 go intelligēdus ē gigas iste venator
 cōtra dñm. Quid autē hic significatur
 hoc noīe qd̄ est venator: nisi aīaliū ter-
 rigenarū deceptor. opp̄ssor. exūctor.
 Erigebat ergo cū suis pplis turrē cō-
 tra dñm: qua est impia significata su-
 p̄bia. Merito autē malus p̄mit̄ affe-
 ctus: etiā cui nō succedit effectus. He-
 nus vero ip̄m p̄ne q̄le fuit. Quomā
 enī dñacō impātis in lingua est: ibi ē
 dānata sup̄bia: ut nō intelligeret̄ u-
 tens hōm: qui noluit intelligē ut obe-
 diret deo iubēti. Sic illa aspiratio dis-
 soluta ē: cū quisq; ab eo quē nō intel-

ligebat abscedēt: nec se nisi ei cū quo
 loqui poterat aggregaēt: et p̄ linguas
 diuise sūt gētes. disp̄seq; per terras:
 sicut deo placuit. q̄ hoc modis oculis
 nobisq; incōphensibili; fecit.

Quod enī scriptū est. **Ca. v.**
 et descendit dñs vidē ciuitatem
 et turre quā edificauerūt filij hōim: hoc
 est nō filij dei. s; illa societas scdm hō-
 minē viues quā terrenā dicimus ciui-
 tatē. Non loco mouet̄ deus. qui semp
 vbiq; est totus: s; descendere dicit̄. cū
 aliqd̄ facit i terra: qd̄ p̄ter vsitatū na-
 ture cursum mirabiliter factū p̄sentia
 eius quodāmō ostēdit. Nec vidēdo
 disat ad tēpus q̄ nūquā potest aliqd̄
 ignorāe: s; ad tēpus vidēt̄ et agnosce-
 dicit̄: qd̄ videri et cognosci facit. Nō
 ergo videbat̄ illa ciuitas quō deus
 videri fecit: qñ sibi q̄ displiceret ostē-
 dit. Quāuis possit intelligi deus ad
 illā ciuitatē descendisse: qz descēdēt
 angeli eius i quib; habitabat: et qd̄
 aduētū ē et dixit dñs deus. ecce gen⁹
 vnū. et labiū vnū oīm et cetera: ac dem-
 de additū v̄ite et descēdētes ofunda-
 mus ibi linguā eorū. recapitulacō sit
 demonstrās quē ad modū factū sit qd̄
 dictū fuerat: descēdit dñs. Si enī iā
 descenderat: qd̄ sibi vult v̄ite et des-
 cēdētes ofundamus ibi linguā eorū
 qd̄ intelligit̄ angelis dictū: nisi qz p̄
 angelos descēdebat. qm̄ āgelis des-
 cēdētib; erat. Et bene nō ait v̄ite
 et descēdētes ofundite. s; ofundam⁹
 ibi linguā eorū: ostendēs ita se opari
 p̄ ministros suos: ut sint etiā ip̄i coop-
 atores dei sicut ap̄lus dicit. Dei enim
 sumus cooperari. **Ca. vi.**

Doterat et illud quādo factus ē
 homo de āgelis intelligi qd̄ di-
 ctū est. faciamus hōiem: qz non dixit
 faciā. S; qz sequit̄ ad imaginē nr̄am
 nec p̄bas est credē ad imaginē an-
 gelorū hōiem factum: aut eandē esse

imaginē angeloz et dei: recte illic intelligitur pluralitas trinitatis. Que tamē trinitas quia vnus est deus. etiā cum dixisset faciamus: et fecit inquit deus hominē ad imaginem dei: non dixit fecerunt dii: aut ad imaginem deoz. Poterat et hic eadē intelligi trinitas: tanq̄ pater dixerit ad filiū et spiritū sanctū: venite et descendētes ofundamus ibi linguā eoz: si aliqd̄ est qd̄ angelos prohibēt intelligi. quibus potius cōuenire ad deū mentibus sanctis hoc est cogitacōibus pijs: quib; ab eis ofulitur incommutabilis veritas tanq̄ lex eterna illa eoz rū curia supna. Neq; enī sibi ipi sūt veritas: s; creatricis p̄cipis veritatis: ad illā mouētur tanq̄ ad fontē vite: ut qd̄ nō hnt ex seipis capiāt ex ipa: et ideo eoz stabili ē iste motus. quo veniūt. quia nō recedūt. Nec sic loq̄tur angelis deus quō nos inuicē nobis. vel deo vel angelis. vel ipi angeli nobis. siue p̄ illos deus nobis: sed ineffabili suo mō. Nobis autē hoc iudicatur nostro mō. Dei quippe sublimior ante suū factū locucōis: ipius sui facti est immutabilis racō q̄ nō hab; sonū strepentē atq; transcuntē: s; vim sempiternē manētē: et tēpaliter opantē. Hac loq̄tur angelis dei sanctis: nobis autē longe aliter positis. Quādo autē etiā nos aliquid equalis locucōis intermis aurib; capimus: angelis p̄pinquamus. Nō itaq; michi assidue reddēda est racō in hoc ope de locucōibus dei. Aut enī veritas incommutabilis p̄ se ipam loquit̄ ineffabiliter racōnalis creaturē mentib;: aut p̄ mutabile creaturā loq̄tur: siue spiritualib; imaginib; nro spiritū: siue corporalib; vocibus corporis sensui. Illud sane qd̄ dictū est. et nūc nō deficit ex illis omnia que conati fuerint facē: nō dictū est ofirmādo. s; tanq̄ interrogādo: sicut

solet a cōminātib; dici quēadmodū ait quidā. Nō arma expediēt: totaq; ex vrbe sequētur. Sic ergo accipiē: dū est tanq̄ dixerit. Nōne omnia deficit ex illis. que conati fuerint facere. Sed si ita dicatur: nō exp̄mit omniatē. Verū p̄ tardiusculos adicim; particulā id est ne. ut diceremus nōne: qm̄ vocē p̄nūciāns nō possumus scribere. Ex illis igitur trib; hominibus filijs noe. lxx. tres. vel potius ut racō declaratura est. septuaginta due gētes totidēq; lingue p̄ terras esse ceperūt: que crescendo. et insulas impleuerūt. Auctus est autē numerus gētū. multo amplius q̄ linguaz. Nā in africa barbaras gētes in vna lingua plurimas nouimus: et hoies quidē multiplicato genere hūano ad insulas inhabitādas nauigio trāsiē ponisse. quis ambigat. ¶ Ca. viij.

Sed questio est de omni genere bestiaz q̄ sub cura hoim nō sūt. neq; sicut rane nascūtur ex terra. s; sola omixtōne maris et femie p̄pagātur sicut lupi atq; huiusmodi cetera: quō post diluuiū quo ea q̄ i archa nō erāt cūctā deleta sūt etiā in insulis esse potuerit: si repata nō sūt nisi ex his quō rū genera in vtroq; sexu archa fuauit. Possunt quidē credi ad insulas natādo trāsisse: s; p̄ximal. Sūt autē quedā tā longe posite a cōtinētib; terris: ut ad eas nulla videat̄ natāre potuisse bestiaz. Quō si hoies eas captas secū adduxerūt. et eo mō vbi habitabāt genera eaz instituerūt: vnādi studio fieri potuisse incredibile nō est: q̄ ius iussu dei siue p̄missu etiā ope angeloz negādū nō sit potuisse transferri. Si vero e terra exorte sūt secūdu originē primā. qm̄ dixit deus. producat terra aiām viuā: multo clariū appaēt non tam repandoz aiāluū causa q̄ figurāda; variāz gētū p̄pter ecclesie

sacramentū in archa fuisse omnia ge-
 nera: si in insulis quo transire nō possunt
 multa animalia terra produxit. **Ca. viij.**
Queritur etiā utrū ex filiis noe
 vel ponus ex illo vno hoīe vnde
 etiā ipi extiterūt. pagata esse credē
 dū sit quedā monstruosa hoīm gene-
 ra q̄ gentiū narrat historia: sicut p̄bi-
 tētur quidā vnu habē oculū in fronte
 media. quibusdā plantas versas esse
 post crura: quibusdā vtriusq; sexus
 esse naturā. et dextrā mammā virilē si-
 mīstrā muliebrē: vicibusq; inter se co-
 eūdo. et gignē. et parere: alijs ora nō
 esse. eosq; p̄ nares tantūmō alitu viue-
 re: alios statura esse cubitales. quos
 pigmeos a cubitu greci vocāt: alibi
 quinquēnes cōcipe femias. et octauū
 vite annū nō excedere. Itē ferūt esse
 gentē vbi singula crura in pedibus hnt.
 nec poplitē flectūt et sūt mirabilis ce-
 leritatis. Quosdā cio podas vocāt. q̄
 p̄ estū in terra iacētes resupini. vmbra
 se pedū p̄tegāt: quosdā sine ceruice
 oculos habētes in humeris: et cetera
 hoīm vel q̄ hoīm genera q̄ in mariti-
 ma plathea cartthaginis musiuo pi-
 cta sūt. ex libris de prompta velut curi-
 osioris historie. Quid dicā de cinoces-
 phalis. quorū camina capita. atq; ip̄e
 latratus. magis bestias q̄ hoīes cō-
 fitetur: S; omnia genera hoīm q̄ dicūt
 esse: nō necesse est credē. Verū quis-
 quis vsipiā nascit̄ hoīd est animal racō-
 nale mortale: quālib; nris multataz
 sensibus gerat corpis formā seu colorē
 siue motū siue sonū siue quālib; vim.
 qualib; parte. quilibet q̄litate nature:
 ex illo vno p̄tho plasto originē duce-
 re nullus fidelitū dubitauerit. Appa-
 ret tñ qd̄ in pluribus natura obtinuit:
 et qd̄ sit ip̄a raritate mirabile. Qualis
 aut racō reddiē de monstruosis hoīm
 partibus talis de monstruosis quibusdā
 genibus reddi p̄t. Deus enī creator est

oīm. q̄ vbiq; q̄n creari qd̄ oporteat. vel
 oportuerit ip̄e nouit: sciēs vniuersitatē
 pulchritudinē quaz partū vel simili-
 tudinē vel diuersitatē ostendat. S; qui
 totū inspicere nō p̄t: tanq̄ deformitas
 te partis offendit: qm̄ cui congruat vel
 quo referat̄ ignorat. Pluribus q̄ quis-
 mis digitis in manibus et pedibus nasci
 hoīes nouimus: et hoc leuior ē q̄ nul-
 la distātia. S; tñ ablit ut q̄s ita deli-
 piat ut estimet in numero hūanorū di-
 gitorū errasse creator: q̄ quis nesciēs
 cur hoc fecerit ita. Et si maior diuersi-
 tas oriat̄: scit ille quid egerit: cuius
 opa iuste nemo rep̄bēdit. Apud his-
 ponē diaritiū alibi: saaritiū est homo q̄
 lunatas hns plantas: et in eis bmos
 tñmō digitos. similes et manus. Si
 aliq̄ gens talis esset illi curiose atq;
 mirabili adderet historie. Nū igitur
 istū p̄pter hoc negabimus ex illo vno
 qui p̄mus creatus est. esse pagantē
 Androgem quos etiā hermofroditos
 nūcupāt q̄ quis admodū rari sint: dif-
 ficile est tñ ut tēporibus desint in quibus
 sic vterq; sexus apparet. ut ex quo pos-
 tius debeat accipere nomē incertū sit: a
 meliore tñ hoc est a masculino ut apl-
 larētur loquēdi consuetudo p̄ualuit. Nā
 nemo vnq; androgenas. aut hermo-
 froditas nūcupauit. Ante ānos alis
 quot nra certe memoria in oriente du-
 plex homo natus ē superioribus mēbris:
 inferioribus simplex. Nā duo erāt capi-
 ta. duo p̄ctora. quatuor manus. venter
 aut vnus. et pedes duo sic vni hoīm: et
 tā diu vixit: ut multos ad eū vidēdū
 fama ostenderet. Quis aut omnes ome-
 morare possit hūanos fetus lōge dis-
 similes hīs. ex quibus eos natos esse
 certissimū est. Sicut ergo hoc ex illo
 vno negari nō possunt originē ducē:
 ita quicq; gētes in diuisantibus co-
 poribus ab vsitato nature cursu quē plures et
 prope omnes tenent. velut exorbitasse

traduntur: si definitio illa includitur
ut rationalia animalia sunt atque mortalia:
ab eodem ipso vno primo patre omnium
stirpe trahere ostenditur: si tamen vera sunt
que de illarum nationum varietate. et tan-
ta inter se atque nobiscum diuersitate tra-
duntur. Nam et simias et arcepeicos et
spingas si nesciremus non homines esse sed
bestias: possent illi historia de sua curi-
ositate gloriari. velut gentes aliquas
hominum nobis impunita vanitate men-
tari. Sed si homines sunt de quibus illa mira
descripta sunt. quod si propterea deus vo-
luit etiam nonnullas gentes ita creare. ne
in his monstris que apud nos oportet
ex hominibus nasci. eius sapientiam qua na-
tura fingit humanam. velut arte cuiuspiam
minus perfecti operis putaremus er-
rasse. Non itaque videri ita absurdum de-
bet. ut quemadmodum in singulis qui-
busque gentibus. quedam monstra sunt hominum
ita in vniuerso genere humano. quedam
monstra sunt gentium. Quapropter ut istam
questionem pedetentim cauteque conclu-
damus. aut illa que talia de quibusdam gentibus
scripta sunt. omnino nulla sunt: aut si sunt.
homines non sunt: aut ex adam sunt si homines

Q sunt. ¶ Ca. nonum.
Quod vero et antipodas esse fa-
bulatur. id est homines a contraria parte
terre vbi sol oritur quam occidit nobis
aduersa pedibus nostris calcare vestigia
nulla ratione credendum est: neque hoc
ulla historica coniectura didicisse se as-
firmat. sed qui ratiocinando dicunt: eo quod
intra onera celi terra suspensa sit. eun-
demque locum mundus habeat. et infimum et
medium. et ex hoc opinatur alteram ter-
re partem que infra est habitacione hominum
carere non posse: nec attendunt etiam si fi-
gura globata et rotunda mundus esse
credatur. siue aliqua ratione monstratur:
non tamen esse consequens. ut etiam ex illa par-
te ab aquarum congerie nuda sit terra.
Demum etiam si nuda sit. nec hoc statim

necesse est ut homines habeat quam nullo
modo scriptura ista mentur: que narratis
preteritis facit fides. eo quod eius predicta
operentur: nimisque absurdum est ut dicatur
aliquos homines ex hac illam partem oc-
ceani immensitate traiectione nauigare.
ac peruenire potuisse: ut etiam illic ex vno
illo primo homine genus instrueretur huma-
num. Quapropter inter illos tunc hominum
populos que per septuaginta duas gentes.
et totidem linguas colliguntur fuisse di-
uisi. queramus si possumus inuenire
illam in terris peregrinantem ciuitatem dei
que usque ad diluuium archamque perducta
est atque in filiis noe per eorum benedictio-
nes perseverasse monstratur: maxime in
maximo que est appellatus sem: quinquidem
iaphet ita benedictus est ut in eiusdem fra-
tris sui domibus habitaret. ¶ Ca. xij.

Quoniam est ergo series genera-
tionum ab ipso sem. ut ipse ostendat
post diluuium ciuitatem dei: sicut eam series
generacionum ab illo que est appellatus
seth ostendebat ante diluuium. Propter
hoc igitur scriptura diuina cum terrenam ci-
uitatem in babilone. hoc est in confusione mon-
strasset: et ad patriarcham sem recapi-
tulando reuertitur. et ordinatur inde gene-
raciones usque ad abrahamam: memorato etiam
numero annorum quanto quisque ad hanc
seriem pertinentem filium genuisset quantoque
vixisset. Vbi certe agnoscendum est quod
ante per misericordiam ut appareat que resit dictum
de filiis eber nomen vnius phalech. que
in diebus eius diuisa est terra. Quid enim
aliud intelligendum est terram esse diuisam:
nisi diuisam atque linguarum. Omittis
igitur ceteris filiis sem. ad hanc rem non
pertinentibus illi coniectantur in ordine gene-
rationum per quos possit ad abrahamam per-
ueniri: sic illi coniectantur ante diluuium
per quos perueniret ad noe: generacionibus
que propagatae sunt ex illo adam filio que
est appellatus seth. Sic ergo incipit
generacionum ista coniectio que gene-
raciones

Quamobrē sicut lingua vna cū esset omnium non ideo filij pestilentie defuerūt: nam et ante diluuium vna erat lingua. et tū omnes p̄ter vnā noe iusti domū deleri diluuiō meruerūt: ita quādo merito elationis impietatis gentes linguarū diuinitate punite atq; diuise sūt: et ciuitas impiorū cōfusiōnis nomē accepit hoc ē appellata ē babilon: nō defuit domus eber vbi ea que antea fuit oīm lingua remaneret. **S**icut sup̄ memorauī cū cepissent enumerari filij sem. q̄ linguli gentes singulas p̄crearūt: primus est cōmēdatus eber cū sit abnepos ip̄us. hoc est ab illo quātus muematur exortus. Quia ergo ī eius familia remansit. hęc lingua diuisis p̄ alias linguas ceteris gētib; q̄ lingua prius hūano generi nō immerito creditur fuisse cōmūnis: ideo deinceps hebreā est nūcupata. Tūc enī opus erat eā distingui ab alijs linguis noīe p̄prio sic alie q̄ vocate sūt noīb; p̄prijs. **Q**uā autē eāt vna nichil aliud q̄ hūana lingua. hūana locū cō vocabat: qua sola vniūsu; genus hūanū loq̄bat. Dixit aliquis. **S**i ī dieb; phalech filij eber diuisa est terra p̄ linguas id est homines qui tunc erāt ī terra: ex eius noīe potius debuit appellari lingua illa que fuit omnib; ante cōmūnis. **S**i intelligendū ē ip̄m eber p̄pterea tale nomē imposuisse filio suo ut vocaret phalech qd̄ interpretatur diuisio: quia tūc ei natus est. qm̄ p̄ linguas terra diuisa est. id ē ip̄o tēpore: ut hoc sit qd̄ dictū est: ī dieb; eius diuisa est terra. **N**am nisi adhuc eber vīueret qm̄ linguarū facta est multitudo: nō ex eius noīe nom̄ acciperet lingua. q̄ apud illū potuit p̄manē. **E**t ideo credēda ē ip̄a fuisse p̄ma illa cōmūnis: qm̄ de pena venit illa multiplicacō mutacōq; linguarū. **E**t vtiq; p̄ter hāc penā esse debuit

ip̄ius dei. **N**ec frustra lingua hęc ē quā tenuit abrahā: nec ī omnes filios suos transmittē potuit: sed ī eos tantū qui p̄pagati p̄ iacob. et in hignus atq; eminentius ī dei ip̄m coalescentes. dei testamenta. et stirpem xp̄i habē potuerūt. **N**ec eber ip̄e eandē linguā ī vniūsam p̄ gemē suā refudit: s̄ ī eā tūc cuius generacōnes p̄ducūtur ad abrahā. **Q**uapropter etiā si nō euidenter expressum est fuisse aliqd̄ p̄iū genus hōīm qm̄ ab impijs babilonia cōdebat: nō ad hoc valuit hęc obscuritas ut querētis fraudaret: sed potius ut exercēt intētio. **C**ū enī legitur vnā fuisse linguā p̄mitus oīm et ante oēs filios sem cōmēdat eber. quāuis ex illo quātus oriat. et hebreā vocat linguā. quā patriarcharū et p̄phetarū nō solū ī sermōib; suis. verū etiā ī literis sacris custodiunt auctoritas: p̄fecto cū q̄ritur ī diuisiōe linguarū vbi lingua illa remanē potuerit. q̄ fuit ante cōmūnis. q̄ sine ulla dubitacōe vbi remāsit. nō ibi fuit illa pena que facta ē mutacōe linguarū: quid aliud occurrit nisi q̄ ī huius gente remāserit a cuius noīe nomē accepit: et hoc iusticie gentis huius nō parū apparuisse vestigiū. q̄ cū alie gentes p̄lecterētur mutacōe linguarū. ad istā nō p̄uenit tale suppliciu;. **S**i adhuc illud mouet. quō potuerūt singulas gentes facere eber et filius eius phalech: si vna lingua p̄māsit ambob;. **E**t certe vna est hebreā gens ex eber p̄pagata usq; ad abrahā: et p̄ eū deinceps donec magnus fieret ip̄ius israel. **Q**uomō igitur omnes filij qui cōmemorati sunt trū filiorū noe fecerūt singulas gentes: si eber et phalech singulas nō fecerūt? **N**imirū illud est p̄babilis. q̄ gigas ille nemroth fecerit etiā ip̄e gentē suā: s̄ p̄pter excellētā dñacōis et corp̄is seorsū eminentius noīatus ē:

ut maneat numerus septuaginta dua
 rū gentium atq; linguarū. Phalech
 autē p̄pterea cōmemoratus est. non q̄
 gentē fecerit: nā eadē ip̄a ē gens he-
 brea eadēq; lingua: s; p̄pter tempus
 insignē qd̄ in dieb; eius terra diuisa
 est. Nec mouere nos deb; quomō po-
 tuerit gigas nemrotb ad illud tem-
 pus etatis occurrere quo babilō cō-
 dita est et ofusio facta linguarū: atq;
 ex hac diuisio gentiū. Non enī q̄ he-
 ber sextus ē a noe ille autē q̄rtus. ideo
 nō potuerūt ad idē tēpus ouemē vi-
 uendo: hoc enī cōngit cū plus viues-
 rent vbi pauciores sūt gn̄acōes. mi-
 nus vbi plures. aut seruis nati essent
 vbi pauciores. maturius vbi plures.
 Hanc intelligendū est. qn̄ terra diuisa
 est. nō solū iam natos ceteros filio-
 os filioꝝ noe. q̄ cōmemorātur patres
 gentiū: s; etiā eius etatis fuisse. ut nu-
 merosas familias haberent q̄ digne
 fuissent noīb; gentiū. Vnde nequa q̄
 putandū q̄ eo fuerint ordine gemitū
 qui cōmemorati legūtur. Alioqn̄ duo-
 decā filij iectan q̄ erat alius filius ali-
 us heber frater phalech quomō po-
 tuerit iā gentes facē: si post phalech
 fratrem suū iectan natus ē. sicut post eū
 cōmemoratus est qn̄quidē tēpore quo
 natus ē phalech diuisa ē terra: Pro-
 inde intelligendū est priorem quidē
 phalech nomiatum: sed longe post
 fratrem suū iectā fuisse natum cuius:
 iectā. xij. filij tā grandes iā familias
 haberēt ut in linguas pp̄rias diuidi
 possent. Sic enī potuit p̄or cōmemora-
 ri q̄ erat etate postior: quē admodū
 prius cōmemorati sūt ex tribus filijs
 noe p̄ creati filij iaphet q̄ erat minimus
 eoz; deinde filij cham q̄ erat mediū:
 postremo filij sem q̄ erat p̄mus et ma-
 ximus. Illarū autē vocabula gentiū
 parā remāserūt. ita ut hodie appare-
 at vnde fuerint deriuata. sicut ex assur

assurij. et ex heber hebrei: parsi tēpo-
 ris vetustate mutata sunt: ita ut vix
 hoīes doctissimi antiquissimas histo-
 rias p̄scrutantes. nec oīm s; aliquorū
 ex istis origines gentiū potuerit res-
 p̄ire. Nā q̄ ex filio cham q̄ vocabatur
 mesiam egiptij phibētur exorti nuls
 labie resonat origo vocabuli: sic nec
 ethiopū qui dicūtur ad eū filiū cham
 p̄tinere qui chus appellatus est. Et si
 oīa ofiderētur: plura mutata q̄ ma-
 nētia noīa apparent. ¶ Ca. xij.

Nunciam videamus p̄cursū ci-
 uitatis dei etiā ab illo articulo
 tēporis qui factus ē in patre abrahā:
 vñ incipit esse noticia eius euidentior:
 et vbi clarioꝝ legūtur p̄missa diuina
 que nūc in xp̄o videmus impleri. Si-
 cut ergo septura sancta iudicāte didi-
 cimus. in regioe chaldeoz; natus est
 abrahā: q̄ terra ad regnū assyrū p̄ti-
 nebat. Apud chaldeos autē iam etiā
 tūc sup̄sticōes impie p̄ualebāt: quē
 admodū p̄ ceteras gentes. Vna iḡt
 thare domus erat de q̄ natus ē abrahā:
 in qua vnus veri dei cultus et qn̄-
 tū credible ē. in qua iam sola etiā he-
 brea lingua remāsit: q̄uis et ip̄e sicut
 iā manifestior dei plus in egipto: ita
 in mesopotamia seruasse dñs alienis
 ihesu naue narrāte referat: ceteris ex
 p̄geme illius heber in linguas paula-
 tim alias. et in nacōes alias de fluen-
 tib;. Proinde sicut p̄ aquarū diluuiū
 vna domus noe remāserat ad reparā-
 dū genus hūanū: sic in diluuiū multa
 rū sup̄sticōnū p̄ vnū sū mūdū vna re-
 māserat domus thare: in qua custodi-
 ta ē plantacō ciuitatis dei. Demiq; sic
 illic enumeratis supra gn̄acōib; ab
 adā usq; ad noe simul cū ānoz; nume-
 ris. et exposita diluuij causa prius q̄
 deus inciperet de archa fabricāda loq̄
 ad noe dicitur. hec autē gn̄acōes noe:
 ita et hic enumeratis gn̄acōib; ab

illo qui ē appellatus sem filio noe usq3
ad abrahā. deinde in figm̄ articulo
similiter ponit ut dicat. hec sūt gna-
tiones thare. Thara genuit abram
et nachor et aran et aran genuit loth.
Et mortuus est aran corā thara patre
suo in terra in qua natus ē in regione
chaldeorū. Et sumpserunt abram et
nachor sibi vxores: nomē mulieris a-
bram sara: et nomen mulieris nachor
melcha. filia aran. Iste aran p̄r melche
fuit: et pater iesca. Que iesca creditur
ip̄a eē etiā sara vxor abrahe. **Ca. xiiij.**

Deinde narratur quēadmodum
thara cū suis regionē reliquit
chaldeorū et uenerit in mesopotamiā:
et habitauerit in charra. Tacet autē de
vno eius filio. quō vocabatur nachor tan-
quā eū nō duxerit secū. Nā ita narratur.
Et sup̄sit thara abrahā filium suū. et loth
filium aran filium filij sui. et sara nurū suā.
vxorē abrahā filij sui. et duxit illos de re-
gione chaldeorū in terrā chanaanā:
et uenit in charrā et habitauit ibi. Nus-
quā ibi noiatus est nachor: et vxor ei
melcha. **S**ed inuenimus postea cū fr-
uū suū mitteret abrahā ad accipiendū
vxorē filio suo isaac: ita scriptū. Et ac-
cepit puer decē chamelos de chame-
lis dñi sui. et de omnib3 bonis dñi sui
secū: et exurgēs p̄fectus est in meso-
potamiā in ciuitatem nachor. Iste et
alijs sacre huius historie testimonijs
ostēditur etiā nachor fratre abrahe
exisse de regiōe chaldeorū. sed et cō-
stituisse in mesopotamiā: ubi cū fratre
suo habitauerat abrahā. Cū ergo scriptu-
ra eū nō commemorat. quā ex gēte chal-
dea cū suis p̄fectus ē thara et habitauit
in mesopotamiā ubi nō solū abrahā fi-
lius eius. uerū etiā sara nurus. et loth
nepos eius commemorantur quod eos dux-
erit secū. Cur putamus: nisi forte quod
a paterna et fraterna pietate desue-
rat. et sup̄sticōni adhaeserat chaldeo-

rū: et postea inde. siue penitendo. siue
p̄secutiōne passus quo suspectus ha-
beret. et ip̄e emigraret. In libro enī
qui inscribitur iudith. cū quereretur ho-
lofernes hostis israelitarū. quānam illa
gens esset. utrū aduersus eā bellandū
fuisset: sic ei respondit achior dux amo-
nitarū. Audiat dñs noster uerbum de
ore pueri sui. et referat tibi ueritatē de
ip̄so qui habitat iuxta montana hec:
et nō exibat mendaciū de ore serui tui.
Nec enī p̄gemus ip̄si ē chaldeorū et
antea habitauerunt mesopotamiā. quod
noluerunt sequi deos patrū suorū. qui
fuerunt in terra chaldeorū gloriofi: sed
declinauerunt de uia parentū suorū. et
adorauerunt deū celi quē agnouerunt:
et piccerunt eos a facie deorū suorū. et
fugerunt mesopotamiā: et habitauerunt
ibi dies multos. Dixitq3 illis deus co-
rū ut exiret de habitacōe sua. et irent
in terrā chanaan. et habitaret illic: et
cetera quae narrat achior amonites. Vñ
manifestū est domū thare p̄secutiōne
passam fuisse a chaldeis p̄ uera pieta-
te: qua vnus et uerus ab eis colebat
deus. **Capitulū. xiiij.**

De functo autē thara in mesopota-
miā ubi uixisse prohibetur ducē-
tos et quinq3 annos: iam incipiunt indi-
cari facte ad abrahā p̄missiones dei:
quod ita scriptū est. Et fuerunt dies thara
in charra quinq3 et ducēti anni: et mor-
tuus est thara in charra. Nō sic autē
accipiendū ē. quasi omēs hos dies ibi
egerit: sed quia omēs dies uite sue qui
fuerat anni ducenti quinq3 ibi pleuit:
alioquin nesciretur quot ānos uixerit
thara: quomā nō legitur quoto anno
uite sue in charrā uenerit: et absurdū
est existimare in ista serie generaciōnū
ubi diligenter commemorat quot an-
nos quisq3 uixit: huius solius nume-
rū annorū uite nō commemoratū esse me-
morie. Nō enī quorūdā quos eadem

scriptura commemorat tacentur anni: nō sūt i hoc ordine. in quo tēporū dī- numeracō de cessione gignētū. ⁊ ge- mitoz successione cōtextitur. **I**ste autē ordo qui dirigē ab adā usq; ad noe et inde usq; ad abrahā: sine nume- ro annorum vite sue meminem conti- net. **¶ Ca. xv.**

Quod vero commemorata morte thare patris abrahā deinde le- gitur et dixit dñs ad abrahā. exi de terra tua. et de ognacōe tua ⁊ de domo p̄ris tui. et cetera: nō quia hoc sequit̄ in fmōe libri. hoc etiā in rerū gestaꝝ tēpore sequi estimandū ē. **E**rit quippe hūta ē insolubilis q̄stio. **P**ost hoc enī verba dei. q̄ ad abrahā facta sūt: sc̄p- tura sic loquit̄. **E**t exiit abrahā quē ad modū locutus ē illi dñs: et abiit cū eo loth. **A**brahā autē erat quīq; et lxx. annorū. cum exiit ex charra. **Q**uō po- test hoc verū esse: si post mortē patris sui exiit de charra? **C**ū enī esset thara lxx. annorū sicut supra intimatū ē ge- nuit abrahā: cui numero additis lxx. quīq; annis quos agebat abrahā qñ egressus ē de charra. hūit āni cen- tūquadragitāquīq;. **T**ot igitur an- norū erat thara. qñ exiit abrahā de il- la mesopotamie ciuitate. **A**gebat enī annū etatis sue septuagesimūquintū: ac p hoc pater eius qui eū septuage- simo anno suo generat agebat ut di- ctū ē centesimūquadragemū ⁊ quī- tū. **N**on ergo inde post mortē patris id est post ducētos quīq; annos qui- bus pater eius vixit egressus est: s; annus de illo loco p̄fectōnis eius qñ ip̄ius septuagesimusquintus erat p- culdubio p̄ris eius qui eū septuage- simo suo anno genuerat. centesimū- quadragemūquīntus fuisse colligit̄. **A**c p hoc intelligendū est more suo sc̄pturā redisse ad tēpus qd iam nar- racō illa trāsierat: sicut sup̄ius cū fili-

os filioꝝ noe cōmemorasset. dixit il- los fuisse in linguis et i gētib; suis. et tñ postea quasi hoc etiā i ordine tem- porū seq̄retur. et erat inquit om̄is ter- ra labiū vnū. et vox vna om̄ib;. **Q**uō ergo sc̄dm suas gentes. et sc̄dm suas linguas erat. si vna erat om̄ib;: nisi qd ad illud qd iā trāsierat recapitulando est reuersa narracō? **S**i ergo t̄hic cū dictū esset. et fuerūt dies thare i char- ra quīq; et ducēti anni et mortuus est thara in charra: deinde sc̄ptura redeū- do ad id quod ideo p̄termiserat ut p̄pus de charra id qd inchoatū fuerat cōpleretur: et dixit inquit dñs ad abra- hā. exi de terra tua et cetera. **P**ostq; dei verba subiūgitur. **E**t exiit abrahā. quē ad modū locutus ē ei dñs: et abiit cū eo loth. **A**brahā autē erat quīq; et septuaginta annorū cū exiit de char- ra. **T**unc itaq; factū est qñ pater eius centesimū q̄dragesimū ⁊ quintū annū agebat etatis. **T**unc enim fuit huius septuagesimusquintus. **S**oluta ē autē questio ista. et aliter ut septuaginta quīq; anni abrahā qñ egressus est de charra ex illo op̄tarent̄. ex quo de igne chaldeoz liberatus. nō ex quo natus est: tanq̄ tūc potius natus ha- bendus sit. **S**ed beatus stephanus in actib; ap̄loꝝ cū ista narraret. de? inquit glorie apparuit abrahā patri n̄ro cū esset in mesopotamia prius q̄ habitaret in charra: et ait ad illū. **E**xi de terra tua ⁊ de ognacōe tua. et de do- mo p̄ris tui: et veni i terrā quā tibi de- monstrauero. **S**c̄dm lxx v̄ba stepha- ni nō post mortē p̄ris eius locutus est deus abrahā q̄ vtiq; i charra mortuus est. vbi cū illo et ip̄e filius habitauit: sed priusq̄ habitaret i eadē ciuitate iam tñ cū ess; i mesopotamia. **I**am er- go exierat a chaldeis. **Q**d itaq; ad- uūgit stephanus. tūc abrahā egres- sus ē de terra chaldeoz et habitauit

in charra: nō quid sit factū postea q̄
locutus est illi deus. neq; enī post illa
dei verba egressus est de terra chal-
deorū cū dicat ei locutū deū. cū esset in
mesopotamia: sed ad totū illud tēpus
p̄tinet qd̄ ait tūc: id ē ex quo egressus
est a chaldeis. et habitauit in charra.
Tē qd̄ sequitur. et inde postq̄ mortuus
us est pater eius collocauit illū in ter-
ra hac i qua vos nūc habitatis. et pa-
tres vestri: nō ait postq̄ mortuus est
pater eius exiit de charra: s; inde hic
eū collocauit. postq̄ mortuus ē pater
eius. **I**ntelligendū est igitur locutus
deū fuisse ad abrahā cū esset in meso-
potamia prius q̄ habitaret in char-
ra: s; eū in charrā puenisse cū p̄re-
tēto apud se p̄cepto dei. et inde exisse
septuagesimo. et quinto suo. patris aut̄
sui centesimo. et dragesimo. et quinto an-
no. **C**ollocacō vero eius in terra cha-
naā nō p̄fectōne de charra post mor-
tē p̄ris eius factā esse dicit: q; iā mor-
tuus erat pater eius. qm̄ emit terram
cuius ibi iā sue rei cepit esse possessor.
Qd aut̄ iam in mesopotamia constituto.
hoc est iam egresso de terra chaldeorū
dicit deus. exi de terra tua. et de co-
gnacōe tua. et de domo p̄ris tui: nō ut
corpus inde eius erueret qd̄ iam fece-
rat: s; ut iam euelleret animū dicitur.
Non enī exierat inde animo si spe re-
deundi. et desiderio tenebatur: q; sp̄s et
desideriū deo iubete ac iuuante et illo
obediēte fuerat amputāda. **N**ō sane
incredibiliter estimat̄. cū postea se-
cutus est nachor patrē suū. tūc abrahā
hā p̄ceptū dñi implese. ut cū sara cō-
iuge sua et loth filio fratris sui exiret
de charra. **Ca. xvi.**

Iam considerāde sūt promissioes
dei facte ad abrahā. In hijs
enī aptiora dei nr̄i hoc est dei veri ora-
cula apparere ceperunt de ip̄so pioꝝ
quem p̄phetica p̄nūciauit auctoritas

Hanc p̄ma ita legit̄. **E**t dixit dñs ad
abrahā. **E**xi de terra tua. et de cogna-
cōe tua. et de domo p̄ris tui. et vade
in terrā quā tibi demōstrauero. et faciā
te in gentē magnā. et bñdicā te et ma-
gnificabo nomē tuū. et eris bñdictus.
et bñdicā bñdicētib; te. et maledicē-
tes te. maledicā: et bñdicētur in te oēs
trib; terre. **A**duertēdū est igitur du-
as res p̄missas abrahā. vnā sc; q; ter-
rā chanaā possessurū fuerat semen eiꝝ
qd̄ significatur vbi dictū est: vade in
terrā quā tibi mōstrauero. et faciā te
in gentē magnā: aliā vero lōge p̄stā-
tiorē nō de carnali s; de sp̄iali semine.
p̄ qd̄ pater ē nō vnus gentis israhē:
hūc. s; oīm gentiū q̄ fidei eius vesti-
gia osecūtur. qd̄ promitti cepit huius
verbis: et bñdicētur in te oēs trib; terre.
Hanc p̄missionē factā arbitra-
tur eusebius septuagesimo. et quinto an-
no etatis abrahā. tanq̄ mox ut facta
est de charra exierit abrahā qm̄ sc̄p-
ture otradiciō nō p̄t vbi legitur. **A**bra-
hā erat quāq; septuaginta annorū cū
exiit de charra. **S**; si eo āno facta est
ista p̄missio: iam vtiq; in charra cum
patre suo demorabat̄ abrahā. **N**eq;
enī inde exire posset: nisi p̄us ibi ha-
bitasset. **N**ūquid nā ergo otradiciō
stephano dicēti: deus glorie apparuit
abrahā p̄ri nostro cū esset in mesopo-
tamia prius q̄ habitaret in charra?
Sed intelligendū est. q; eodē anno
facta sint om̄ia. et dei p̄missio anteq̄
in charra habitaret abrahā. et in char-
ra habitacō eius: et inde p̄fectō. non
soluz quia eusebius in cronica ab an-
no huius p̄missionis oputat et osten-
dit post qd̄ rmgētos. et triginta ānos
exitū esse de egipto qm̄ lex data ē: ve-
rū etiā q; id omemorat ap̄ls paulus.

Et idē tēpus emi. **Ca. xvij.**
Denā regna erāt gentiū: in q̄b;
terrigenarū ciuitas hoc est societas

hoim scdm hoim viuentiu sub dnatu
angeloru desertoꝝ insignis excel-
lebat: regna videlicet tria ficiomoz
egipcoꝝ assyrioꝝ. Sed assyrioꝝ
multo erat potentius atq; sublimius.
Nam rex ille minus belii filius excep-
ta india: vniuse aſie p̄p̄los ſbiugauit
rat. Aſia nūc dicitur nō illā partē q̄ huiꝰ
maioris aſie vna puincia eſt. ſed eam
que vniusa aſia nūcupatur quā quidā
in altera duarū pleriq; aut in tercia
totius orbis parte poſuerunt. ut ſunt
oēs. aſia. europa. et africa: qd̄ nō nul-
li equali diuifione fecerūt. Namq; iſta
que aſia nūcupatur a meridie p̄ oriē-
tē atq; in ſeptētrionē puenit: europa
vero a ſeptentrione uſq; ad occiden-
tē: atq; inde africa ab occidentē uſq;
ad meridiē. Unde videtur orbē dimi-
diū due tenere. europa. et africa: aliū
vero dimidiū ſola aſia. Sed ideo il-
le due partes facte ſunt: q̄ in vtrāq;
ab oceano ingredit̄. quicquid aq̄rū
terras interluit: et hoc mare magnum
nob̄ faciat. Qua p̄pter ſi in duas p̄tes
orbē diuidas oriētis et occidentis: aſia
erit i vna. in altera vero europa et afri-
ca. Quā obrē triū regnoꝝ q̄ nūc p̄ce-
lebāt ficiomoz non erat ſub aſyriis
q̄ in europa ſūt. Egiptoz aut̄ quo-
mō eis nō ſubiaceat a quib; tota aſia
tenebat̄: ſolis indis ut prohibetur ex-
ceptis. In aſſiria igitur preualuerat
dnatus impie ciuitatis. Huius caput
erat illa babilon. cuius terrigene ciui-
tatis nomē aptiſſimū eſt id eſt ofulio:
ibi iam minus regnabat poſt mortem
patris ſui belii: qui p̄mus illic regna-
uerat ſexaginta quinq; ānos. filius ve-
ro eius minus q̄ defuncto p̄re ſucceſſit
in regnū: quūq; ḡnta duos regnauit
annos. et habebat i regno q̄dragin-
tatres q̄n natus eſt abrahā qui erat
annus circiter milleſimus ducēſimꝰ
ante conditā romā. velut alterā i oc-

cidente babilomā. ¶ Ca. xviii.

Eressus ergo abrahā de char-
ra ſeptuageſimo q̄nto āno etatiſ
ſue centeſimo aut̄ q̄drageſimo et quī-
to patris ſui. cū loth filio fratris ſui.
et ſara cōiuge ſua prexit in terrā cha-
naan: et puenit uſq; ad ſichē ubi rur-
ſus accepit diuini oraculū: de quo ita
ſc̄ptū eſt. Et apparuit dn̄s abrahā: et
dixit illi. Semini tuo dabo terrā hāc.
Nichil hic de illo ſemine p̄miſſum eſt
in quo p̄ factus eſt oim̄ gentiū: ſ; de
illo ſolo de quo pater eſt vnus iſrahe-
litice gentis. Ab hoc enī ſemine terra
illa poſſeſſa eſt. ¶ Ca. xix.

Deinde edificato ibi altari. et in-
uocato deo: abrahā p̄fectus eſt
inde. et habitauit in heremo. atq; inde
ire in egiptū famiſ neceſſitate cōpul-
ſus eſt: ubi vxorē ſuā dixit ſoror ē mi-
chil̄ mentis. Erat enī hoc q̄ p̄mi-
qua erat ſanguine. ſic etiā loth eadē
p̄miſſitate cū fratris eius eſſet filio
frater eius ē dictus. Itaq; vxorē ta-
cuit nō negauit: cōiugis tuendā pu-
diciā omittere deo. et hūanas infi-
as cauens ut hoim̄: qm̄ ſi piculū q̄ntū
caueri poterat nō caueret: magis tem-
ptaret deū q̄ ſperaret in deum. De qua
re contra calūmantē fauſtū manichū
ſatis diximus. Demiq; factū eſt. quod
de domino p̄ſumpſit abrahā. Nam
pharao rex egipti qui eā ſibi vxorē
accepit: ḡnter afflictus marito red-
didit. Sibi abſit ut credamus alieno
cōcubitu fuiſſe pollutū: quia multo eſt
credibilius hoc pharaonē facē affli-
ctōib; magnis nō fuiſſe p̄miſſus.

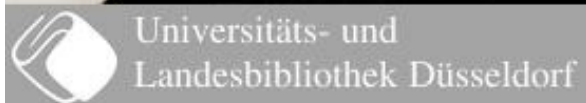
Reuerſo igitur abrahā ¶ Ca. xx.
Rex egipto in locū vnde venerat:
tūc loth fratris filius ab illo in terrā
ſo domoz ſalua caritate diſceſſit. Di-
uites quippe facti erāt. paſtores que
multos pecoz habē ceperāt: quibus
inter ſe rixantib;. eo modo familiāz

suarū pugnatione discordiā vitāue-
rūt. Poterat quippe hinc ut sūt hūa-
na etiā inter ipos aliqua rixa surge-
re. Proinde hoc malū p̄cauentis abra-
he verba ista sūt ad loth. *N*on sit rixa
inter me et te et inter pastores meos
et inter pastores tuos: q̄ hōies fra-
tres nos sumus. *N*ōne ecce tota ter-
ra ante te est: Discede a me. Si tu in
sinistrā. ego in dextrā: vel si tu in dextrā:
ego in sinistram. *H*inc fortassis effe-
cta est inter hōies pacifica consuetudo
ut quādo terrenorū aliquid p̄tendū
est. maior diuidat. minor eligat.

*S*in ergo digressi. *Ca. xxi.*
essent se partēq̄ habitaret abra-
ham et loth necessitate sustentā de fa-
milie. nō fecerūt discordie. et abrahā
in terra chanaan. loth autē esset in so-
domis: oraculo terciō dñs dixit ad a-
brabā. *R*espiciens oculis tuis vide a
loco in quo nūc tu es ad aquilonē. et
afriq̄ et orientē. et mare. quia omnes
terrā quā tu vides tibi dabo. et semini
tuo usq̄ in seculū. et faciā semē tuū tā-
q̄ harenā terre. Si potest alijs diu-
merare harenā terre: et semen tuū di-
numerabit. *S*urgens pambula ter-
rā in longitudinē eius et in latitudinē
eius: quā tibi dabo eā. *I*n hac p̄missi-
one utrū sit etiā illa qua pater factus
est oīm gentiū: nō euidenter apparet.
Potest enī videri ad hoc pertinere. et
faciā semē tuum tanq̄ harenā terre:
quōd ea locutione dictū ē quā greci vo-
cāt p̄ptolen. que vtiq̄ tropica est. nō
p̄pria. *Q*uo tamē mō ut ceteris tro-
pis vti solere scripturā nullus qui eam
didicit ambigit. *I*ste autē tropus id ē
modus locutionis: q̄n id quod di-
citur longe est ap̄lius q̄ quod eo di-
cto significat. *Q*uis enī nō videat q̄
sit incōpabiliter amplior harenē nu-
merus q̄ potest esse hōim oīm ab ipso
adā usq̄ ad terminū seculi. *Q*uātō-

magis ergo q̄ semē abrahe. nō solus
quod p̄tinet ad israheliticā gentē vtrū
etiā quod est. et futurū est. sed in imitacō-
nē fidei toto orbe terrarū in oīmib̄ gē-
tib̄. *Q*uōd semē incōpacione multitudi-
nis impiorū p̄fecto in paucis ē: q̄uis
et ipi pauci faciāt innumerabile mul-
titudinē suā que significata ē p̄ h̄ip-
tolē id est p̄ harenā terre. *H*anc ista
multitudo que p̄mittitur abrahe: non
deo est innumerabilis. s̄ hōimib̄: deo
autē nec harena terre. *P*roinde q̄ nō
t̄m gens israhelitica. s̄ vniūsum semē a-
brahe vbi ē et p̄missio. nō scdm carnē.
s̄ scdm spiritū plurimorū filiorū. *O*gru-
entius harenē multitudinē op̄atur: p̄t
hinc intelligi vtriusq̄ rei facta p̄mis-
sio. *S*ed ideo diximus q̄ nō euidenter
apparet: q̄ et illius gentis vni-
versitas. que scdm carnē nata est ex
abrahā. p̄ eius nepotē iacob intantū
creuit ut pene omnes partes orbis im-
pleuerit: et ideo potuit et ipa scdm h̄ip-
tolen harenē multitudinē op̄ari: q̄
et hęc sola innumera est hōim: terrā
certe illā solā significatā que appella-
ta ē chanaan nemo ambigit. *S*ed quōd
dictū est tibi dabo eā et semini tuo usq̄
q̄ in seculū p̄t mouē nōnullos si usq̄
in seculū intelligāt in eternū. *S*i autē
seculū hoc loco sic accipiant que ad
modū fideliter tenemus initū futuri
seculi a fine p̄sentis ordiri. nichil eos
mouebit: q̄ si expulsi sunt israhelite
de iherosolimis. manēt t̄n in alijs ciuita-
tib̄ terre chanaan. et usq̄ in finē ma-
nebit. et vniūsa terra illa cū a xp̄ianis
inhabitat. etiā ipm semē est abrahe.

*H*oc responso p̄missio. *Ca. xxij.*
his accepto migravit abrahā.
et mansit in alio eiusdē terre loco. id
est iux quercū manbre q̄ erat in ebron.
Deinde ab hostib̄ q̄ sodomis irue-
rant. cū quib̄ reges aduersus quatuor
bellū gererēt. et victis sodomitis etiā

loth captus esset: liberauit eū abrahā adductis secū in plū trecētis viginti et octo vernaculis suis. et victoriā fecit regib; sodomoz: nichilq; spoliōrū auferre voluit. cum rex cui vicerat obtulisset. **S**; plane tūc bñdictus est a melchisedech qui erat sacerdos dei excelsi: de quo in ep̄la que inscribitur ad hebreos. quā pluēs apostoli pauli esse dicūt. quidā v̄ro negāt. multa et magna d̄scripta sūt. **I**bi quippe pmū apparuit sacrificiū. qđ nūc a xp̄ianis offertur deo toto orbe terraz. impleturq; qđ lōge post hoc factū p̄ p̄phetiā dicitur ad xp̄m. qui fuerat venturus in carne. **T**u es sacerdos in eternū scđm ordīnē melchisedech. **N**ō scilicet scđm ordīnē aarō. qui ordo fuerat auferēdus. illucescentib; rebus q̄ illis v̄mbriis p̄notabātur. ¶ **Ca. xxix.**

Etiam tunc factū est verbū dñi ad abrahā in visu. **Q**ui cū ei p̄fectōnē mercedēq; p̄mitteret. valde multā. ille de potestate sollicitus quendā eliezer v̄naculū suū futurū sibi dixit heredē: continuoq; illi p̄missus est heres. non ille v̄naculus. s; qui de illo abrahā fuerat exiturus: rursusq; semē innumerabile non sicut harena terre sed sic stelle celi. vbi michi magis videtur p̄missa posteritas celestis felicitate sublimis. **N**am q̄ntū ad multitudinē p̄tinet. quid sūt stelle celi ad harenā terre: nisi quis q̄stā cōpacōz intātum esse simile dicat. in q̄ntū etiā stelle dinumerari nō valēt. **Q**uia nec omēs eas videri posse credēdū est. **N**ā q̄nto quisq; acutius intuenit. tanto plures videt. **S**under acerrime cernentib; aliquas occultas esse merito estimatur. exceptis eis sideribus que in alia parte orbis a nobis remotissima oriri et occidē p̄hibentur. **P**ostremo q̄cūq; v̄niuersū stellarū numerū cōp̄hendisse et d̄scripsisse iactantur. sicut

aratus vel eudoxus vel siq; ali; sūt: eorū libri huius cōtēnt auctoritas. **H**ic sane illā sententia p̄mit cuius ap̄lus meminit p̄pter dei gr̄am d̄mendādā. credidit abrahā deo et deputatū ē illi ad iusticiā: ne circūcisio gloriaretur. gētēq; in circūcisas ad fidē xp̄i nollet admiti. **H**oc enī q̄n factū est. ut credenti abrahe deputaret̄ fides ad iusticiā: nō dū fuerat circūcisus. ¶ **Ca. xxx.**
Reodē visu cū loq̄retur ei deus etiā hoc ait ad illū. **E**go deus q̄ eduxi te de regione chaldeoz ut dē tibi terrā hāc ut heres eius sis. **S**bi cū interrogass; abrahā scđm qđ sciet. q̄ heres eius ess; dixit ei deus. **A**ccepe michi vacca iuuēca trimā. et caprā trimā et arietē trimū. et turturē et colubā. **A**cepit aut ille hec oīa. et diuisit illa media. et posuit ea cōtra faciē alterū alteri. aues aut non diuisit: et descenderūt sicut sc̄ptū est. aues sup̄ cōpora que diuisa erāt: et d̄sedit illis abrahā. **C**irca solis aut occasū pauor irruit sup̄ abrahā: et ecce timor tenebrofus magnus incidit ei: et dictum est ad abrahā. **S**ciēdo scies. quia p̄genū erit semē tuū in terra nō p̄pria. et in seruitutē redigēt eos. et affligēt eos quadringētis annis: gentē autē cui seruerint iudicabo ego. **P**ost hoc vero exhibūt cū suppellectili multa: tu aut ibis ad p̄res tuos cū pace. nutritus in senectute bona. **Q**uartavro ḡnā: cōne cōuertēt se huc. **N**ondū enī impleta sunt p̄cā amorreoz; usq; adhuc. **C**ū aut iam sol erat ad occasum flāma facta ē. et ecce fornax fumabūda. et lapades ignis q̄ p̄tranierūt p̄ media diuisa illa. **I**n die illa disposuit dñs deus testamentū ad abrahā dicens. **S**emini tuo dabo terrā hanc. a flumie egip̄ti. usq; ad flumē magnū flumē eufraten: ceneos. et cenezeos. et celmoneos. et cetzos. et ferescos. et

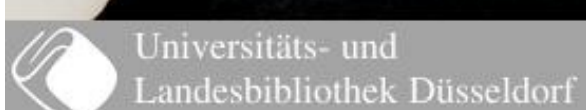
raphaim. et amorreos. et chananeos.
 et euoes. et gergeseos et gebulcos.
 Hec omnia in visu facta diuinitus atque
 dicta sunt: de quibus singulis enucleate
 differere longum est: et intentionibus
 huius operis excedit. Quod ergo satis est
 nosse debemus: postea quod dictum est credi
 disse abraham deo. et deputatum esse illi ad
 iusticiam. non eum in fide defecisse ut dice-
 ret: dominator domine. secundum quod sciam. quod
 heres eius ero. Terre quippe illius
 promissa erat hereditas. Non enim ait.
 unde sciam quasi adhuc non crederet
 sed ait. secundum quod sciam. ut ei rei quam cre-
 diderat aliqua similitudo adhibetur.
 eius modus agnosceret: sicut non est
 virginis marie diffidentia. quod ait quomodo
 fiet istud quoniam virum non cognosco: Quod
 enim futurum esset certa erat. modum quo
 fieret inquirebat: et hoc cum quiescisset
 audiuit. Demumque hic similitudo data
 est de animalibus iuuena. et capra. et ariete
 et duobus volucribus turture et coluba:
 ut secundum haec futurum sciret. quod futurum esse
 iam non ambigeret. Siue ergo per iuuen-
 cam significata sit plebs posita sub iugo
 legis. Per capram eadem plebs peccatrix
 futura. per arietem eadem plebs regnatura.
 que animalia propterea tria dicuntur quod
 cum sint insignes articuli temporum ab
 adam usque ad noe. et inde usque ad abra-
 ham. et inde usque ad dauid qui repro-
 bato saule primus in regno gentis is-
 raelite domini est voluntate fundatus: in
 hoc ordine tertio qui tendit ex abra-
 ha usque ad dauid tanquam tertia etatem
 gerens ille propheta adoleuit. siue aliquid
 aliud conuenientius ista significet: nul-
 lo tamen modo dubitauerim spirituales
 in ea figuratos additamento turturis
 et colubae. Et ideo dictum est. Aues autem
 non diuisit: quoniam carnales inter se diui-
 dentur. spirituales autem nullo modo. siue a ne-
 gociosis ouersationibus hominum se remo-
 ueant sicut turtur. siue inter illas degant

sicut coluba: utraque tamen aues est sim-
 plex et innoxia significans et in ipso israhelico
 populo cui terra illa data erat: futu-
 ros in diuiduos filios promissionis
 et heredes regni in eterna felicitate
 mansuros. Aues autem descendentes su-
 pra corpora que diuisa erant: non bonum ali-
 quid sed spiritus indicant. aeris huius.
 pastum quendam suum de carnalium diuisio-
 ne querentes. Quod autem illis descendit a
 abraham: significat inter illas carnalium
 diuisiones veros usque in finem perseueran-
 turos fideles. Et circa solis occasum qui
 pauor irruit in abraham. et timor tene-
 brosus magnus: significat circa huius
 seculi finem magnam perturbationem ac tri-
 bulacionem futuram fidelium: de qua dominus di-
 cit in euangelio. Erunt enim tunc tribulacio
 magna: qualis non fuit ab inicio. Quod
 vero dictum est ad abraham sciendo scis
 es qui peregrinum erit semen tuum in terra
 non propria. et in seruitute redigent eos.
 et affligent eos quadringentis annis:
 de populo israhel qui fuerat in egipto fu-
 turus apertissime prophetatum est: non quod
 in eadem seruitute sub egiptijs affligenti-
 bus quadringentos annos ille populus
 fuerit pacturus: sed in ipsis quadringentis
 annis pronuntiatum est hoc futurum. Quae
 admodum enim scriptum est de thara pater
 abraham. et fuerunt dies tharae in charra
 quingenti et ducenti anni non quia ibi omnes
 acti sunt. sed quia ibi opleri sunt: ita et
 hic propterea interpositum est. et in futu-
 re redigent eos. et affligent eos quadringentis
 annis: quoniam iste numerus in ea-
 dem afflictione opletus est: non quia ibi
 vniuersus pactus sit. Quadringenti
 sane anni dicuntur propter numeri pleni-
 tudinem quoniam uis aliquanto amplius sunt.
 siue ex hoc tempore computetur quomodo ista
 promittentur abrahae. siue ex quo na-
 tus est isaac propter seminem abrahae: de quo
 ista predicuntur. Computantur enim sicut su-
 pius iam diximus ab anno septuagesimo

nomē tuū abrā. h̄ erit nomē tuū abra-
bā. q̄ patrē multarū gentiū posui te.
et augeā te valde et ponā te ī gentes. et
reges ex te ibūt. et statuā testamentū
meū inter me et inter te. et inter semē
tuū post te in generacōnes eorū in tes-
tamentū eternū. ut sim tibi deus. et se-
mini tuo post te et dabo tibi et semini
tuo post te terrā ī qua incolā es omēs
terrā chanaan ī possessiōe eternā. et
ero illi deus. Et dixit dñs ad abrahā.
Tu autē testamentū meū obseruabis. tu
et semē tuū post te in generacōnes suas.
Et hoc testamentū quod obseruabis in-
ter me et vos et inter semē tuū post te
in generacōnes suas. Circūcidetur omne
virū masculinū et circūcidemi in car-
ne spucij vestri. et erit ī signū testamē-
ti inter me et vos. Et puer octo diez
circūcidet vestrū omne masculinū in ps-
gimes vras. Inaculus et empticius
ab omi filio alieno q̄ nō est de semine
tuo. si nō circūcisiōne circūcidet car-
ne spucij sui octauo die. interibit
anima illa de genē eius q̄ testamen-
tum meū dissipauit. et dixit deus ad a-
brabā. Sarai vxor tua. nō appellabit
nomē eius ultra sarai. h̄ sara erit no-
mē eius. Bñdicā aut illā. et dabo tibi
ex ea filiū. et bñdicā illū. et erit ī naco-
nes. et reges gentiū ex eo erūt. Et p-
cidit abrahā sup faciē suā. et risit. Et
dixit ī animo suo dicens. Si michi cen-
ti annos habētī nascetur filius. et si sa-
ra annoz nonagita piete. Dixit autē
abrahā ad deū. Vsmahel hic viuat in
spectu tuo. Dixit autē deus ad abra-
hā. Ita. Ecce sara vxor tua pariet tibi
filiū. et vocabis nomē eius ysaac. Et
statuā testamentū meū ad illū ī testa-
mentū eternū. esse illi deus et semini ei
post illū. De ysmahel aut. Ecce exau-
diui te. Ecce bñdixi eū et ampliabo il-
lū et multiplicabo eū valde duodecim
gentes gnabit et dabo illū in gentem

magnā. Testamentū autē meū statuā
ad ysaac. quē pariet tibi sara ī tēpore
hoc ad annū sequentē. **H**ic apertiora
pmissa sūt. de vocacōne gentiū in ysa-
ac id est ī filio pmissiōis quo signifi-
catur gratia nō natura. quia de sene
et anu sterili pmititur filius. Quāuis
enī et naturalē pcreacōis excursū de
operetur: vbi tñ euidēs opus dei est
viciata. et cessante natura: ibi euidēs
us intelligitur grā. Et q̄ hoc nō p ge-
neracōz h̄ p regeneracōez futurū erat
ideo nunc impata est circūcisiō. qñ de
sara pmissus est filius: et q̄ nō solū fi-
lios. verū etiā suos Inaculos. et em-
pticios circūcidi iubet. ad omes istam
gratiā p̄tinere testat. Quid enī aliud
circūcisiō significat q̄ naturam exuta
vetustate renouatā. Et quid aliud q̄
xpm octauus dies. q̄ ebdomade cō-
pleta. hoc ē post sabbatū resurrexerit.
Parentū mutatur et noīa omia reso-
nat nouitate et in testamēto veteri ob-
umbratū intelligit nouū. Quid ē enī
q̄ dicit testamentū vetus: nisi occulta-
tio noue. Et quid est aliud q̄ dicitur
nouū: nisi veteris reuelacōe. Sifus abra-
he exultacō est gratulātis: non irrisio
diffidēis. Verba q̄ eius illa in ani-
mo suo si michi centū annos habētī
nascetur filius et si sara annoz nona-
ginta pariet: nō sūt dubitātis. h̄ admi-
rātis. Si quē vero mouet qd dictū ē.
et dabo tibi et semini tuo post te terrā ī
qua tu incolā es omnē terrā chanaā
in possessiōe eternā. quō accipiatur
impleti. siue adhuc expectet implen-
dū. cū possessiō quecūqz terrena eter-
na cuilibet genti esse non possit: sciat
eternū a nris interpretari qd greci ap-
pellāt. Eomon. qd a seculo deriuatū ē.
Aeomon quippe grece seculū nūcupa-
tur. sed nō sunt ausi latini hoc dicere
seculare: ne longe in aliud mitterent
sensū. Secularia quippe dicitur multa

ac...
suppe ad
ida libidi
obediens
credidit
vntū q̄
facta tu
his. simi
tem mōis
et ad p̄m
et sp̄a.
nulla nō
p̄tis an
ocula p̄
h̄p̄ lucif.
Demō cu
p̄p̄bet in
vno p̄m
tant abrahā
rū fuisse ge
p̄p̄p̄cū
nā h̄ vclūta
vō nō p̄f
malte anō
lla mā in
placit.
mō. cōiuge
cōtēt nulla
simat et a
pollit mple
cū sūt ysaac
h̄ dno dicit
sed quē em
e. hoc ergo
no p̄uacōm
non agitā
nūc ill. ego
mō. et esto
mō meū in
to revalde
ā. et locūis
p̄t ecce te
s p̄ multatū
labit ad hoc

qui scripserunt interpretaciones nomini hebreorum que hiis sacris literis continentur. Sara interpretatur princeps mea. Sara autem virtus. Unde scriptum est in epistola ad Hebraeos. fide et ipsa Sara virtutem accepit in conceptu seminis. Ambo autem seniores erant: sicut scriptura testatur. Sed illa etiam sterilis. et cruore menstruo iam destituta propter quod iam parere non possit. etiam si sterilis non fuisset. Porro si femina ita sit puerioris etatis. ut ei solita mulierum adhuc fluant de iuvene parere potest de seniore non potest quamvis possit adhuc ille senior de iuencula gignere. Sicut abraham post mortem sarae de cechura potuit quia vivida eius invenit etatem. Hoc ergo est quod mirum commendat apud. et ad hoc dicit abraham iam fuisse corpus emortuum. quoniam non ex omni femina cui adhuc esset aliquid parvuli tempus extremum: generat ipse in illa etate adhuc possit. Ad aliquid enim emortuum corpus intelligere debemus non ad omnia. Nam si ad omnia: non iam senectus vivit. sed cadaver est mortui. Quamvis etiam sic solui soleat ista questio: quod de cechura postea genuit abraham: quod donum gignendi quod a domino accepit etiam post obitum matris uxoris. Sed propterea michi videtur illa quam secuti sumus huius questionis solutio preferenda: quod centenarius quidam senex. si temporis nostri de nulla potest femina gignere. non tunc quoniam adhuc tam diu vivebat ut centum annis non dum facerent homines decrepite senectutis. Tem deus apparuit abraham ad quem cum mambre in tribus viris. quos dubitandum non est angelos fuisse: quamvis quidam existimet unum in eis fuisse dominum christum. asserentes eum etiam ante in dum estum carnis fuisse visibilem. Est quidem diuine potestatis et inuisibilis incorporealis incommutabilisque nature. sine ulla sui immutatione etiam mortalibus aspe-

ctibus apparere: non per id quod est. sed per aliquid quod sibi subditum est. Quid autem illi subditum non est: Verumtamen si propterea confirmat horum trium aliquem fuisse christum. quod cum tres vidisset ad dominum singulariter est locutus sic enim scriptum est: et ecce tres viri stabant super eum. et videns percurrat in obviam illis ab hostio tabernaculi sui. et adoravit super terram et dixit. Domine si invenim gratiam ante te et cetera: cur non et illud aditum duos ex eis remisit sodomitem ut delectetur cum adhuc abraham ad unum loqueretur dominum appellans et intercedens. ne simul iustum cum impio in sodomitis perderet. Illos autem duos sic suscepit loth ut etiam ipse in colloquio cum illis suo singulariter dominum appellaret nam cum eis pluraliter dixisset. ecce domini declinate in domum pueri viri et cetera que ibi dicuntur. postea tamen ibi legitur. Et tenuerunt angeli manum eius et manum uxoris eius. et manus duarum filiarum eius in eo quod parceret dominus ipsi. et factum est mox ut eduxerunt illum foras dixerunt. salutem fac animam tuam ne respexeris retro. et ne steteris in tota regione in monte salutem te fac ne quando apprehendaris. dixit autem loth ad illos. oro domine. quia invenit puer tuus misericordiam ante te. et quod secutus. Deinde post hec verba singulariter illi respondit dominus. cum in duobus angelis esset dicens. ecce miseratus sum faciem tuam et cetera. Unde multo est credibilis quod abraham in tribus et loth in duobus viris dominum agnoscebant: cui per singularem numerum loquebantur: etiam cum eos homines esse arbitrarentur. Neque enim aliam ob causam sic eos susceperunt. ut tanquam mortalibus et humanam refectioem indigentibus ministrarent. Sed erat perfectum aliquid quo ita excelleret. licet tanquam homines: ut in eis esse dominum. sicut esse assolet in prophetis. hiis qui hospitalitatem illis exhibebant. dubitare non possent: atque ideo et ipsos

aliquādo pluraliter: et i eis dñm ali-
quādo singulariter appellabāt. An-
gelos aut fuisse scriptura testatur. nō
solū i hoc genesis libro vbi hęc gesta
narratur: verū etiā in eplā ad hebreos
vbi cū hospitalitas laudaret. p hęc
etiā inquit quidā nesciētes hospicō re-
ceperūt angelos. Per illos igit tres
viros. cū rursus filius isaac de sara p-
mitteretur abrahe. diuini datū ē etiā
tale responsū ut diceret. abrahā erit
in magnā gentē. et multā: et bñdicen-
tur in eo omnes gentes terre. Et hīc
duo illa breuissime plemissimeq; pro-
missa sūt: gens israhel scdm carne; et
omnes gentes scdm fidē. **Ca. xxx.**

Post hanc pmissionē liberato de
sodomis loth et veniēte igneo
imbre de celo. tota illa regio impie ci-
uitatis in cinerē versa est: vbi supra
in masculos in tantā osuetudinē con-
ualuerāt: quantū leges solent alioꝝ
factorū p̄bere licentiā. Verū et hoc
eoz supplicium: specimē futuri iudicij
diuini fuit. Nā quo p̄tinet. qd̄ p̄hibiti
sūt qui liberantur ab angelis retrospi-
cere: nisi q; nō est ammo redeūdū ad
veterē vitam. qua p̄ gratiā regenerati
exuimur. si vltimū euadere iudicium
cogitamus. Demq; vxor loth vbi re-
spexit remansit: et in salē ouersa homi-
nib; fidelib; quoddā p̄stitit odimē-
tū: quo sapiāt aliquid vnde illud ca-
ueatur exemplū. Inde rursus abra-
hā fecit in geraris apud regē ciuita-
tis illius abimelech quod i egipto de
cōiuge fecerat: eiq; intacta similiter
reddita est. Vbi sane abrahā obuir-
ganti regi cur tacuiss; vxorē. sororē
q; dixisset. aperiēs quid timuerit. etiā
hoc addidit: etenim vere soror mea est
de patre. sed nō de matre: quia de p̄re
suo soror erat abrahe. de quo p̄mqua
eius erat. Tante aut pulchritudinis
fuit ut etiā i illa etate posset ad amari.

Post hęc natus est **Ca. xxxi.**
abrahe scdm pmissionē dei. de
sara filius. eūq; nominauit isaac: qd̄ in-
terpretatur risus. Riserat enim pater
qñ ei p̄missus est admirās i gaudio:
riserat et mater. qñ p̄ illos tres viros
iterū p̄missus est. dubitās in gaudio
quāuis exprobrāte angelo q̄ risus
ille etiā si gaudij fuit. tñ plene fidei
nō fuit. Post ab eo de angelo in fide
etiā confirmata est. Ex hoc ergo puer
nomen accepit. Nam q̄ risus ille nō
ad irridendum oꝝprobraum. sed ad
celebrādū gaudij p̄tinebat: nato isa-
ac. et eo noīe vocato. sara monstrauit.
Ait quippe. Risū michi fecit deus: qui-
cūq; enī audierit: cōgaudebit michi.
Sed post aliquantū tēpus ancilla de
domo eicitur cū filio suo: et duo illa se-
cundū apl̄m testamēta significantur
vetus et nouū: vbi sara illa sup̄ne ihe-
rusalē hoc est ciuitatis dei figurā ger-
rit. **Ca. xxxij.**

Ater hęc que omnia commemorare mi-
mis longū est. tēptatur abrahā de im-
molādo dilectissimo filio ip̄o isaac:
ut pia eius obediētia p̄baretur. secul-
lis in noticiā p̄ferenda nō deo. Neq;
enī omnis est culpāda tēptacō: quia et
gratulāda est qua fit p̄bacō. Et ple-
rūq; aliter animus hūanus sibi p̄i in-
notescere nō potest: nisi vires suas si-
bi nō verbo. s; exp̄mēto. temptacōne
quodāmodo interrogante respondeat.
Vbi si munus dei agnoueit: tūc pius
est. tūc solidatur firmitate gratie: nō
inflatur inamitate iactātie. Nunq̄ sa-
ne crederet abrahā q̄ victimis deus
delectaretur hūanis: q̄uis diuino in-
tonāte p̄cepto obediendū sit: nō dis-
putādū. Verū tamē abrahā ofestim
filiū cū fuisset immolaturus. resurre-
cturū credidisse laudādus est. Dixit
enī nāq; illi deus. cū de ancilla et filio
eius foras eiciēdis volūtātē coniugis

nollet implere: in isaac vocabitur tibi semen. Et certe ibi sequitur ac dicitur. **F**iliū aut ancille huius in magnā gentē faciāz illū qz semē tuū est. Quomō ergo dictū est. in isaac vocabitur tibi semen: cū et ismabelē deus semen eius vocauerit. **E**xponēs aut aplūs quid sit in isaac vocabitur tibi semen id est inquit non qui filij carnis s; filij dei s; filij pmissiomis deputant in semine. **A**c p hoc filij pmissiomis ut sint semē abrahę: in isaac vocantur. hoc est i xpō. vocante grā congregātur. Hanc ergo pmissionē pater pius fideliter tenēs qz p hūc oportebat impleri quē deus iubebat occidi: nō hēsit aut. qz sibi red di poterat immolatus: qui dari potuit nō speratus. **S**ic intellectum est et in eplā ad hebreos: et sic expositū. **F**ide inquit pcessit abrahā in isaac tēptatus. et vnicū obtulit qui pmissiones accepit: ad quē dictū est. in isaac vocabitur tibi semen: cogitās. quia et ex mortuis excitare p̄t deus. **P**roinde addidit. **P**ro hoc etiā eū et in similitudinē adduxit. **C**uius similitudinē: nisi illius vnde dicit aplūs. qui pprio filio nō pepcit sed p nobis omib; tradidit illū. **P**ropterea isaac. sic dñs crucē suam. ita sibi ligna ad victime locū quib; fuerat imponendus ip̄e portavit. **P**ostremo qz isaac occidi non oportebat. postea q̄ est pater eū ferire phibitus: quis erat ille aries. quo immolato impletum est significatiuo sanguine sacrificiū. **N**empe qñ eū vidit abrahā: cornib; in frutice tenebatur. **Q**uis ergo illo figurabatur: nisi ihus ante q̄ immolaret sp̄imis iudaicis coronatus. **S**; diuina p angelum verba potius audiamus. **A**it quippe sc̄ptura. **E**t extēdit abrahā manū suā sumē macherā: ut occideret filiū suū. **E**t vocauit illū angelus dñi de celo. et dixit. **A**brabā. **I**lle aut dixit. **E**cce ego

et dixit. **N**e incias manū tuā sup puerū neqz facias illi quicq̄. **N**ūc enī sciui. qz times deū tuū: et nō pepcisti filio tuo dilecto ppter me. **N**ūc sciui dictū est: nūc sc̄ri feci. **N**eqz enī hoc nondū sciebat deus. **D**einde ariete illo immolato pro isaac filio suo: vocauit ut legit abrahā nomē loci illius dñs vidit: ut dicat hodie in monte dñs apparuit. **S**icut dictum est nūc sc̄ui. p eo qd̄ ē nūc sc̄ie feci: ita hic dñs vidit. p eo qd̄ ē dñs apparuit. hoc ē videri se fecit. **E**t vocauit angelus dñi. abrahā sc̄do de celo dicēs. **P**er memetipm iurauit dicit dñs. ppter qd̄ fecisti verbum hoc. et non pepcisti filio tuo dilecto ppter me. **M**hi b̄ndicēs benedicā te: et multiplicans multiplicabo semen tuū tanq̄ stellas celi. et tanq̄ arenā maris q̄ est iuxta labiū maris: et hereditate possidebit semē tuū ciuitates aduersariorū. et b̄ndicētur in semine tuo omnes gentes terre: quia ob audisti vocē meā. **H**oc mō est illa de vocacōne gentiū in semine abrahę post holocaustū quo significatus est xp̄us. etiā iuracōne dei firmata pmissio. **S**epe enī pmiserat: s; nunq̄ iurauerat. **S**ed nūq̄ iurauerat. **Q**uid ē aut dei veri veracisqz iuracō: nisi pmissi confirmacō et infidelū quedā increpacō. **P**ost hoc sara mortua ē. centesimo viceesimo et septimo āno vite sue centesimo aut et tricesimo septimo viri sui. **D**ecē quippe annis eam p̄cedebat etate: sic ip̄e quando sibi ex illa pmissus est filius ait. **S**i michi annoꝝ centū nascetur filius: et si sara nonaginta annoꝝ pariet. **T**unc emit agrū abrahā: in quo sepeliuit vxorē. **T**unc ergo sc̄dm̄ narrationē stephani in terra illa est collocatus: quomā cepit ibi esse possessor. post mortē sc̄ p̄ris sui. qui colligitur ante bienniū fuisse defunctus. **D**einde rebeccam **Ca. xxxiiij.**

neptē nacho: patruū sui. cū annozū q̄
draginta esset isaac duxit vxorē. cen-
tesimo sc; et quadagesimo anno vite
patris sui. triennio post mortē matris
sue. **S**it autē illā duceret. quādo ab
eius patre ī mesopotamiā fuus mis-
sus est. quid aliud demonstratū est. cū
eidē seruo dixit abrahā. pone manū
tuā sub femore meo et adiurabo te per
dñm deū celi et terre ut nō sumas filio
meo isaac vxorē a filiabus chanaanēo-
rū: nisi dñm deū celi. et dñm terre in car-
ne que ex illo femore traxerat fuisse
venturū. **N**ūquid hec parua sūt p̄nū-
ciatē iudicā veritatē: quam cōpleri
videmus ī xp̄o. **Ca. xxxij.**

Quid autē sibi vult q̄ abrahā
post mortē sare cethurā duxit
vxorē? **S**ibi absit ut incōtinētiā suspi-
cemur: p̄sertim ī illa etate. et ī illa fi-
dei sanctitate. **A**n adhuc p̄reādi fi-
lij querebātur: cum iam deo p̄mittēte
tanta multiplicatō filioz ex isaac p̄-
stellas celi et harenā terre fide p̄ba-
tissima teneret? **B**ed p̄fecto si agar
et ismahel doctore ap̄lo significauerūt
carnales vteris testamētī: cur nō etiā
cethura et filij eius significēt carnales
qui se ad testamētū nouū existimāt
p̄tinere? **A**mbō quippe et vxores abra-
he et cōcubine sūt appellate. **S**arave-
ro nunquā dicta ē cōcubina. **N**am et
qñ data est agar abrahā: ita septū ē.
Et ap̄hendit sara vxor abrahā agar e-
gip̄tiā ancillā suam post decē annos
q̄ habitauerat abrahā ī terra chanaā:
et dedit eā abrahā viro suo ip̄i vxorē.
De cethura autē quā post obitū sare ac-
cepit sic legitur. **A**diciēs autē abrahā
sup̄sit vxorē: cui nomen cethura. **E**cce
ambe dicūtur vxores abrahā. **P**orro
ambe cōcubine fuisse repūtur: postea
dicente scriptura. **D**edit autē abrahā
omnē censū suū isaac filio suo. et filijs
cōcubinarū suarū dedit abrahā da-

cōnes. et diuisit eos ab isaac filio suo
adhuc se viuo. ad orientē ī terra ori-
entis. **D**abent ergo nōnulla munera
filij cōcubinarū: sed nō pueniūt ad re-
gnū p̄missum. nec heretici. nec iudei
carnales: q̄ p̄ter isaac nullus ē heres
et nō qui filij carnis h̄ij filij dei: s; filij
p̄missionis deputātur ī semine. de quo
dictū est ī isaac vocabit̄ tibi semen.
Req; enī video cur etiā et cethura post
vxoris mortē ducta. nisi p̄pter hoc
insteriū dicta sit cōcubina. **S**; quis-
quis hec nō vult ī istis significacōi-
bus accipere: nō calūniat abrahā. **Q**uid
si enī et hoc p̄uisū est contra hereticos
futuros sedarū adūsarios nuptiarū:
ut ī ip̄o patre multarū gentiū post
obitū coniugis iterū coniugari de mōstra-
retur non esse peccatū. **E**t mortuus est
abrahāz cū esset annozū centū septua-
ginta quīq;. **A**nnozū ergo lxxv. isaac
filium dereliquit: quē centenarius ge-
nuit. **Ca. xxxv.**

Am ex hoc quē ad modū p̄ posteros
abrahā ciuitatis dei procurrant tem-
pora videamus. **A** p̄mo igitur anno
vite isaac usq; ad sexagesimum quo
ei nati sunt filij. illud est memorabile.
quod cum illi deum roganti ut pare-
ret vxor eius q̄ sterilis erat. cōcessisset
dñs q̄ petebat atq; haberet illa con-
ceptū: gestiebāt gemini adhuc ī vte-
ro eius inclusi. **Q**ua molestia cū angē-
tur. dñm interrogauit accepitq; respō-
sū. **D**ue gētes ī vtero tuo sūt. et duo
p̄p̄li de ventre tuo separabūtur: et p̄p̄s
p̄p̄m sup̄abit: et maior seruiet minori.
Qd paulus ap̄stus magnū vult intel-
ligi gratie documentū: q̄ nō dū illis
natis. nec aliqd agētib; boni seu mali
sine vllis bonis meritis eligit̄ minor.
maiorē reprobato: qñ p̄cul dubio qñ
tū attinet ad origināle peccatū. abo pa-
res erant: qñtū autē ad p̄p̄riū. vllius
eorū nullū erat. **S**ed nunc de hac re

dicere aliquid latius. instituti operis
 ratio nō sinit: unde in alijs multa iam
 diximus. Quod autē dictū est maior fuit
 et minori. nemo fere nōz aliter in-
 tellexit: q̄ maiorē pplm iudeoz. mi-
 nori xp̄iano p̄plo seruiturū. Et reuera
 quāq̄ in gente idumoeū q̄ nata est
 de maiore cui duo noīa erant. nam et
 esau vocabat̄ aedom. unde idumea.
 hoc videri possit impletum. qz postea
 supanda erat a p̄plo qui ortus est ex
 minore id ē israelitico. eiqz fuerat fu-
 tura subiecta: tñ in aliquid manus in-
 tentā fuisse istā p̄phetiā qua dictū ē.
 populus pplm supabit. et maior fuit
 minori: ouemētius credit̄. Et quid ē
 hoc. nisi qd̄ in iudeis et xp̄ianis euide-
 ter implētur. **Ca. xxxvi.**

Accepit etiā isaac oraculū. quale
 aliquoties p̄ eius accepit. De
 quo oraculo sic scriptū est. Facta est
 autē fames sup terrā p̄ter famem que
 prius facta ē in tempe abrahe. Abiit
 autē isaac ad abimelech regē philisti-
 nozū i gerara. Apparuit autē illi dñs et
 dixit. Noli descendē in egiptū. habita
 autē i terra quā tibi dixerō. et incole in
 terra hac et ero tecū et benedicā te. Ti-
 bi enī et semini tuo dabo omnē terram
 hanc: et statuā iuramentū meū quod
 iuravi abrahe patri tuo. et multiplica-
 bo semen tuū tanq̄ stellas celi: et da-
 bo semini tuo terrā hanc: et benedicē-
 tur in semine tuo omnes gentes terre:
 p̄ eo qz audiunt abrahā p̄ tuus vocē
 meam. et custodiunt precepta mea. et
 mandata mea et iustificacōes meas.
 et legitima mea. Iste patriarcha nec
 vxorez habuit aliā nec aliam concu-
 binā: sed posteritate duoz gemino-
 rū ex vno concubitu p̄creatoz contē-
 tus fuit. Timuit sane etiā ip̄e periculū
 de pulchritudine cōiugis cū habita-
 ret inter alienos: fecitqz qd̄ pater ut
 eā sorore diceret: vxore taceret. Erat

enī ei p̄p̄inqua. et paterno et materno
 sanguine: s̄ etiā ip̄a ab alienis cogi-
 to qz vxor eius esset mansit intacta.
Nec ideo tñ istū p̄ri p̄ferre debemus:
 qz iste nullā feminā p̄ter vnā cōiugez
 nouerat. Erāt enī p̄cul dubio pater-
 ne fidei et obediētie merita potiora: in
 tantū ut p̄pter illū dicat deus. huic se
 facere bona q̄ facit. **B**ndicētur inquit
 in semine tuo omnes gentes terre: pro
 eo qz audiuit abrahā pater tuus vo-
 cem meā et custodiuit p̄cepta mea et
 mandata mea. et iustificacōes meas.
 et legitima mea. **E**t alio rurū oracu-
 lo. **E**go sum inquit deus abrahā p̄ris
 tui. noli timere. tecū enī sū. et bndixi te
 et multiplicabo semē tuū. p̄pter abra-
 ham p̄rez tuū: ut intelligamus qz ca-
 ste abrahā fecerit. qd̄ homibz impudi-
 cis et nequiae sue de sc̄pturis sanctis
 patrocina req̄rentibz videtur fecisse
 libidine. **D**einde ut etiā hoc noueri-
 mus. nō ex bonis singulis inter se ho-
 mines cōpare: sed in vnoqz cōfide-
 mus vniūsa. **F**ieri enī potest ut habe-
 at aliqd̄ in vita et moribz quispiā quo
 supet aliū: idqz sit longe p̄stabilis
 q̄ est illud unde ab alio supatur: ac
 p̄ hoc sano vnoqz iudicō cū cōtinentia
 coniugio p̄feratur: melior est tamen
 homo fidelis coniugatus: q̄ cōtinēs in-
 fidelis. **S**z infidelis hō nō solū mī-
 laudādus: verū etiā maxime detestā-
 dus est. **C**ōstituamus ambos bonos
 etiā sic p̄fecto melior est coniugatus fi-
 delissimus et obediētissimus deo: q̄ cō-
 tinens minoris fidei. minorisqz obedi-
 entie. **S**i vero paria sint cetera: conti-
 nentē coniugato p̄ferri quis abigat̄.

Duo igit̄ isaac filii **Ca. xxxvij.**
 elia et iacob pariter crescūt:
 p̄matus maioris trāsfundit̄ in minore
 ex pacto et placito inter illos: eo qz lē-
 ticolā quē cibū minor parauerat. ma-
 ior immoderatus occupauit: eo qz p̄cio

primogenita sua fratri iuratione in-
terposita vendidit. Sibi discimus in-
vencendo non tibi genere: sed auiditate
immodesta queque culpandū. **B**enefi-
cit isaac: eiusque oculis per senectū vi-
sus auferē. **S**ult benedicere filiū ma-
iorē. et p illo nesciēs benedicit iuniorē:
pro fratre maiorē qui erat pilosus. se
pateris manibz sponēte. hēdimis
sibi pelliculis coaptatis. velut aliena
peccata portante. **I**ste dolus iacob ne
putarentur fraudulētus dolus et non in
eo magne rei misterium quereret. su-
perius dixit scriptura. **E**t erat esau ho-
mo sciēs venari agrestis: iacob aut hō
simplex habitās domū. **H**oc nri qui-
dā interpretati sūt sine dolo. **S**ive aut
sine dolo siue simplex. siue potius sine
fictōe dicat quod grece a plastos: quōs ē
in ista pēpieda benedictōe dolus hōis
sine dolo. **Q**uia est dolus simplicis. q̄
fictio non mentis: nisi p fundū miste-
riū vritatis. **I**pa aut benedictio qualis
est. **E**cce inquit odor filij mei tanquā
odor agri pleni quē benedixit dñs. et
det tibi dñs de rore celi. et de vbertate
terre. et multitudinē frumenti et vini.
et seruiant tibi gētes. et adorēt te pñ-
cipis: et fiere dñs fratris tui. et adora-
būt te filij pñs tui. **Q**uia maledixit te.
maledictus: et qui benedixerit te bñs-
dictus erit. **B**enedictio igitur iacob.
predicacō xp̄i est in omnibz gentibus.
Hoc fit. hoc agitur. lex et prophetia
est in isaac. etiam p os iudeoz xp̄us
ab illa benedicit velut a nesciente: quē
ipse nescit. **O**doze nois xp̄i. sic ager
mūdus impletur: eius est benedictō de
rore celi. hoc est de verboz pluuia di-
uinoz. et de vbertate terre. hoc ē con-
gregacōe pplōz: eius est multitudo
frumenti et vini. hoc est multitudo q̄
colligit frumentū et vinū in sacramento
corpis et sanguinis eius. **E**t seruiunt
gentes: ipm adorāt pñcipis. **I**pe est

dñs fratris sui: quia pplus eius dñas-
tur iudeis. **I**pm adorāt filij pñs eius.
hoc est filij abrahā scdm fidē. quē et ipse
filius est abrahā scdm carnē. **I**pm qui
maledixerit maledictus: et qui bene-
dixerit benedictus est. **X**p̄us inq̄ nri
etiā ex ore iudeoz. quāuis errantū. s̄
tñ legē pphetasq̄ cātantū benedicitur
id est veraciter dicitur. et alius benedi-
putatur qui ab eis errantibz expecta-
tur. **E**cce benedictōne pmissa: repetē-
te maiorē expauescit isaac et alii se p
alio benedixisse cognoscat. **M**iratur et
quis nā ille sit p̄cunctatur nec tñ se de-
ceptū esse queritur: imo cōfessim re-
uelato sibi intus in corde magno sacra-
mento deuitat indignacōne: dñm
benedictōne. **Q**uis ergo inquit venat
est michi venacōne. et intulit michi et
māducaui ex omnibz anteq̄ tu venires:
et benedixi eū ut sit benedictus. **Q**uis nō
hic maledictōne potius expectaret
irati: si lxx nō supna inspiracōe. s̄ ter-
reno more generetur. **O**res gestas s̄
p̄betice gestas: in terra sed celitus: p
boies s̄ diuinitus. **S**i excutiatur sin-
gula tantis fecunda misterijs. multa
sūt implenda volumina: s̄ huc operi
modus moderate imponēdus. in alia
festinare opellit. **C**a. xxxviii.

Mittitur iacob a parentibz in meso-
potamiā ut ibi ducat vxorē. **P**a-
tris mittētis hec verba sūt. **N**ō accipi-
es vxorē a filiabus chananeoz: sur-
gēs fuge in mesopotamiā in domū ba-
thuel patris matris tue. et sūme tibi
inde vxorem de filiabus laban fratris
matris tue. **D**eus autē meus benedicat
te. et augeat te. et multiplicet te. et eis
in congregacōnes gentiū: et det tibi
benedictōne abrahā patris tui. tibi et
semini tuo post te: ut heres has terre
incolatus tui quā dedit deus abrahā.
Vine iam intelligimus segregatum
semē iacob ab alio semē isaac quod

factū est p̄ esau. **Q**uādo enī dictū est
 in isaac vocabit̄ tibi semē. p̄tines v̄t̄
 q̄ semē ad ciuitatē dei. sepatū est inde
 aliud semē abrahe q̄d erat i ancille fi-
 lio: et q̄d futurū erat in filiis cethure.
Sed adhuc erat ambigū de duob̄
 geminis filiis isaac. an ad vtrūq̄. an
 ad vnū eorū illa b̄ndictio p̄tineret: et
 si ad vnū. quāsnā ess̄ illoz q̄d nūc de-
 claratū est. cū p̄p̄tice a patre b̄ndi-
 ctur iacob et dicit̄ ei: **E**t eris in cōgre-
 gationes gentiū: et det tibi b̄ndictōez
 abraham patris tui. **P**ergēs itaq̄ in
 mesopotamiā iacob in somnis accepit
 oraculū de quo sic scrip̄tū est. **E**t exiit
 iacob a puteo iuracōnis et profectus
 in charra. et deuenit i locū et dormiuit
 ibi. occiderat enī sol: et sup̄sit ex lapi-
 dib̄ loci et posuit ad caput suū: et dor-
 miuit in loco illo et somniat. **E**t ecce
 scala stabilita sup̄ terrā cuius caput
 p̄tingebat ad celū et angeli dei ascen-
 debāt et descēdebāt p̄ illā: et dñs incū-
 bebāt sup̄ eā. **E**t dixit. **E**go sum deus
 abrahā p̄ris tui: et deus isaac. **N**oli ti-
 mere: terrā in qua tu dormis sup̄ eam.
 tibi dabo illā. et semini tuo: et erit semē
 tuū sicut arena terre. et dilatabit̄ sup̄
 mare: et in africū. et in aquilonē. et ad
 orientē: et b̄ndicētur in te om̄es trib̄
 terre. et i semine tuo. **E**t ecce ego sum
 tecū custo diēs te in omni viā quacū-
 q̄ ibis: et reducā te i terrā hanc: q̄ nō
 te derelinquā donec faciā om̄ia q̄ tecū
 locutus sum. **E**t surrexit iacob de som-
 no suo et dixit. **Q**uia dñs est i loco hoc
 ego aut̄ nesciebam. **E**t timuit: et dixit.
Quā terribilis locus hic: nō est hic
 nisi domus dei et hec est porta celi. **E**t
 surrexit iacob et sup̄sit lapidē quem
 sup̄posuit sibi sub caput suū. et statuit
 illū titulū: et sup̄fudit oleū in cacumen
 eius: et vocauit iacob nomē loci illius
 domus dei. **H**oc ad p̄p̄ticiā p̄tinet: nec
 more ydolatrie lapides p̄fudit oleo

iacob. v̄lut faciēs illū deū: neq̄ enī
 adorauit eūdē lapidē v̄l ei sacrificā-
 uit: s̄ qm̄ xp̄i nomē a crismate est id ē
 ab vnctōne: p̄fecto figuratū est hic
 aliqd̄ q̄d ad magnū p̄tineat sac̄m.
Scalam vero istā intelligitur ip̄e sal-
 uator: nobis in memoriā reuocare in
 euāgelio. ubi cū dixisset de nabana-
 bele. ecce vere israelita in quo dolus
 nō est. q̄ isrl̄ viderat istā visionē. ip̄e
 est enī iacob: eodē loco ait. **A**mē amē
 dico vobis: videbitis celū apertum. et
 angelos dei ascendētes et descēdētes
 sup̄ filios hoīs. **P**errexit ergo iacob
 in mesopotamiā: ut inde acciperet vx-
 orem. **S**nde aut̄ illi acciderit quatuor
 habere femias. de quib̄. duodecī filios
 et vnā filiā p̄creauit. cū earū nullā
 occuparet illicite: diuina sc̄ptura indi-
 cat. **A**d vnā quippe accipiendā vene-
 rat: s̄ cū illi altera p̄ altera sup̄posita
 fuisset. nec ip̄am dimisit. q̄ nesciēs vsus
 fuerat in nocte. ne ludibrio eā vide-
 retur habuisse: et eo t̄pe qm̄ multipli-
 candē posteritatis causa plures vx-
 ores lex nulla p̄hibebat. **A**ccipit etiā
 illā cui v̄m̄ iā futuri diuini h̄dē fecerāt.
Que cū ess̄ sterilis: ancillā suā de qua
 filios ip̄a susceperet marito dedit. **Q**d
 etiā maior soror eius q̄ uis peperisset
 imitata: qm̄ multiplicare p̄lem cupie-
 bat. effecit. **N**ullā iacob legiē p̄tisse
 p̄ter vnā. nec vsus plim̄is nisi gignē-
 de plis officō diuinali iure seruato: ut
 neq̄ hoc faceret nisi vxores eius id fi-
 eri flagitassent: q̄ corp̄is viri sui ha-
 bebāt legitimā potestātē. ¶ ca. xxxix.

OEnit ergo duodecim filios et
 vnā filiā ex quatuor mulierib̄.
Dem̄de ingressus ē in egiptū p̄ filiū
 suū ioseph q̄ venditus ab inuidētib̄
 fratrib̄ eo p̄ductus fuit: atq̄ ibidem
 sublimatus. **J**acob aut̄ etiā israel sic
 paulo ante dixi vocabatur: q̄d nomē
 magis populus ex illo procreatus

obtinuit. Hoc autē nomē illi ab ange-
lo impositū est qui cū illo fuerat in iti-
nere de mesopotamia redeūte lucta-
tus: tūpū xpī euidentissime gerēs. Nā
qd̄ ei p̄ualuit iacob vtiq; volēti ut mi-
steriū figuraret: significat passionem
xpī vbi visi sūt ei p̄ualere iudei. Et tū
bñdictōnē ab eodē angelo quē sup̄a
uerat impetrauit: ac sic huius nomis
impositō bñdictio fuit. Interpretatur
autē israel vidēs deum: qd̄ erit in fine
p̄miū oīm sanctorū. Tetigit porro illi
idem angelus veluti p̄ualenti latitu-
dinē femoris: eūq; isto modo claudū
reddidit. Erat itaq; vnus at; idē iac-
ob et bñdictus et claudus: bñdictus
in eis qui in xp̄m ex eodē p̄lo credi-
derūt: atq; in infidelib; claudus. Nā
femoris latitudo generis est multitu-
do. Plures quippe sunt in ea stirpe de
quib; p̄phetice p̄dictū est: et claudica-
uerūt a semitis suis. ¶ Ca. xl.

Agressi itaq; referūt in egiptū
simul cū ip̄o iacob septuagintaquib;
hoīes annumerato ip̄o et filiis suis. In
quo numero due tantū femine ome-
morātur: vna filia: neptis altera. H-
res diligēter osiderata nō indicat qd̄
tantus numerus fuerit in progeme
iacob: die vel anno quo ingressus est
egiptū. Cōmemorati sūt quippe in eis
etiā p̄nepotes ioseph qui nullo modo
iam tūc esse potuerūt. qm̄ tūc centum
triginta annorū erat iacob: filius ve-
ro eius ioseph trigintanouē. quē ac-
cepisse tricesimo anno suo vel ampli⁹
constat vxorē: quō potuit p̄ nouē an-
nos habere p̄nepotes de filiis quos
ex eadem vxore accepit. Cum igitur
nec filios haberēt effrem et manasses
filij ioseph. sed eos pueros infra quā
nouēnes iacob egiptū ingressus in-
uenerit: quo pacto eorū nō solū filij
sed etiā nepotes in illis septuaginta-
quib; numerātur. qui tūc egiptū in-

gressi sūt cū iacob. Nā ommemoratur
ibi machir filius manasse nepos ioseph.
et eūsdē machir filius id est ga-
laad nepos manasse p̄nepos ioseph
ibi est et quē genuit effrem alter filij
ioseph id ē vralaam nepos ioseph:
ibi est et bareth filius ip̄ius vralae id
est nepos effrem p̄nepos ioseph: qui
nullo modo esse potuerūt q̄ndo iacob
in egiptū venit. et filios ioseph nepo-
tes suos. auos istorū m̄mores q̄ no-
uē annorū pueros inuenit. H-
mimirū introitus iacob in egiptū. quādo
eū in trigintaquib; hoīb; scriptura
cōmemorat non vnus dies vel vnus
annus: s; totū illud est tempus q̄ diu-
vixit ioseph p̄ quē factū est ut intra-
rēt. Nam de ip̄o ioseph eadē scriptu-
ra sic loquitur. Et habitauit ioseph in
egipto ip̄e et fratres eius. et om̄s co-
habitacō patris eius. et vixit annos
centūdecem et vidit ioseph filios ef-
frem usq; in terciā gn̄acōnē. Ip̄e est
ille p̄nepos eius ab effrem tercius.
Generacōnē quippe terciā dicit filij
nepotē. p̄nepotē. Deinde sequitur. Et
filij machir filij manasse. nam sūt sup̄
femora ioseph. Et hic ille ip̄e est ne-
pos manasse: p̄nepos ioseph. Sed
pluraliter appellati sūt sicut scriptura
consuevit. que vnā quoq; filiā iacob
filias nūcupauit: sicut in latine lingue
consuetudinē liberi dicūtur pluraliter
filij. etiā si nō sint vno amplius. Cū er-
go ip̄ius ioseph p̄dicetur felicitas.
qua videre potuit p̄nepotes: nullo
modo putandi sūt iam fuisse tricesi-
mo nono anno p̄auit filij ioseph q̄ndo
ad eū in egiptū pater eius aduenit.
Illud autē est qd̄ fallit m̄mus ista dili-
genter intuentes: qm̄ scriptū est: hec
autē noīa filiorū israel qui intrauerūt
in egiptū cū iacob p̄re suo. Hoc autē
dictū est quia simul cū illo cōputātur
.lxxx quib; nō q; simul iam erat om̄es

quando egiptū ingressus est ipse: sed ut dixi totū tempus habetur eius ingressus quo vixit ioseph p quē videtur ingressus. ¶ **Ca. xli.**

Dicitur ppter populi xpianū in quo dei ciuitas pegrinatur in terris. si carnē xpī in abrahe semine requiramus: remotis cōcubinarū filiis occurrit isaac: si in semine ysaac. remoto esau qui ē etiā edom occurrit iacob qui est israel: sic in semine ipius israel remotis ceteris occurrit iuda: quia de tribu iuda exortus ē xpūs. Ac p hoc cū in egipto moriturus israel suos filios benediceret. quē admodū iudā pphete bndixerit audiamus. Iuda inquit te laudabunt fratres tui. Manus tue si per dorsū inimicōrū tuorū: adorabūt te filij p̄ris tui. Catulus leonis iuda. Ex germinacōe filij mi ascendisti: recubēs dormisti ut leo et ut catulus leonis. Quis suscitabit eū: Nō deficiet p̄ncipex ex iuda. et dux de se moribz eius. donec veniāt que reposita sūt ei: et ipse erit expectacō gentiū: alligās ad vitē pullū suū: et ciliicio pullū asine sue. Lauabit in vīno stolā suā: et in sanguine v̄ue amictū suū. Fului oculi eius a vīno: et dentes cādidiores lacte. Expositū hęc adūsus manichēū faustū disputās. et satis esse arbitror. quantū veritas prophete huius elucet. Sibi et mors xpī p̄dicta est verbo dormicōis: et non necessitas. sed potestas in morte noie leonis. Quā potestātē in euāgelio ipse p̄dicat dicēs. Potestātē habeo ponēdi aiām meā: et potestātē habeo iterū sumendi eam. Nemo eā tollit a me. sed ego eā ponā a me: et iterū sumo eā. Sic leo fremuit sic qd̄ dixit imple. ut. Ad eam namq; p̄tinet potestātē de resurrectōne adiunctū est. quis suscitabit eum: hoc est qd̄ nullus hōim nisi seip̄e: qui etiā de corpore suo dixit. Solute tēplū hoc: et in triduo

resuscitabo illud. Ip̄m autē genus mortis hęc. sblimitas crucis in vno verbo intelligitur: qd̄ ait ascendisti. Qd̄ vero addidit recubēs dormisti. euāgelista exponit dicēs: et inclinato capite tradidit spiritū. Aut certe sepultura eius agnoscat in qua recubuit dormiēs: et inde illū nullus hōim sic p̄p̄tēte aliquos. vel sicut ipse alios suscitauit: sicut a somno ipse surrexit. Et tōla porro eius quā lauat in vīno id ē mundat a peccatis in sanguine suo. cuius sanguinis sacramentū baptizati scūt vñ et adūgit. et in sanguine v̄ue amictū suū: quid est nisi ecclesiā? Et h̄t ui oculi eius a vīno sp̄uales eius inebriati poculo eius. De quo cant psalmus. Et calix tuus inebriās quā p̄clarus ē. Et dentes eius cādidiores lacte. qd̄ potant ap̄d aplm paruuli: verba scilicet nutritiua. nondū ydonei solidō cibo. Ip̄e igitur est in quo reposita erāt p̄missa iude quo donec venrent. nūquā p̄ncipex hęc ē reges israel ab illa stirpe defuerūt. Et ipse expectacō gentiū: qd̄ clarius est videndo qd̄ sit exponendo. ¶ **Ca. xliij.**

Sicut autē duo ysaac filij esau et iacob figuram p̄buerūt duorū populorū in iudeis et xpianis. quāuis qd̄ ad carnis pp̄agmē p̄tinet: nec iudei venerūt de semine esau sicut ydumei: nec xpiane gentes de iacob. sicut potius iudei. ad hoc enī tantū figura valuit qd̄ dictū est maior seruiet mīnori: ita factū est etiā in duobus filiis ioseph. Nam maior gessit t̄pū iudeorū: xpianorū autē mīnor. Quos cū bndiceret iacob. manū dexterā ponēs sup mīnorem. quē habebat ad sinistram: sinistram vero sup maiorem quem habebat ad dexterā: graue visū ē p̄ri eorū: et admonuit patrē velut corrigēs eius errorem: et quisnā eorū esset maior ostendens. At ille mutare manus noluit: sicut

dixit. Scio fili scio: et hic erit in populos
et exaltabitur: sed frater eius minor ma-
ior illo erit: et semine eius erit in multi-
tudine gentium. Etiam hic illa duo promissa
demonstrat: nam ille in populum. iste in multi-
tudine gentium est. Quod evidentius quam his
duabus promissionibus ostendi populum
israhelitarum orbemque terrarum in semine
abrahe. illum secundum carnem istum secundum fidem.

Defuncto iacob. **Ca. xliij.**
Defuncto etiam ioseph per reliquos
centum quadraginta quatuor annos do-
nec exiret de terra egypti in modum
incredibile illa gens crevit etiam tan-
tis attrita persecucionibus. ut quodam tem-
pore nati masculi necarentur: cum miraretur
egyptios nimia populi illius incrementa
terroreret. Tunc moyses subtrahitur fur-
to trucidationibus paruulorum. ad do-
mum regiam in gentia per eum deo preparante
pervenit: nutritusque et adoptatus a fi-
lia pharaonis quod nomen in egypto omnium
regum fuit in tantum pervenit virum: ut ipse
illam gentem mirabiliter multiplicata. ex du-
rissimo et gravissimo quod ibi ferebat iugo
fructus extraheret: imo per eum deus qui hoc
promiserat abrahe. prius quippe exinde
fugientes. quod cum israhelita defenderet
egyptium occiderat et territus fuerat.
postea divinitus missus in potestate spi-
ritus dei superavit resistentes pharaonis
magos. Tunc per eum egyptiis illate
sunt decem memorabiles plage. cum dimitte-
re populum dei nollent: aqua in sangui-
nem versa. rane et scorpiones. cinomia. mors
peccatorum. ulcera. grando. locuste. te-
nebre. mors primo genitorum: ad extre-
mum israhelitas quos plagis tot tan-
tisque perfracti tandem aliquando dimiserat
egypti. in mari rubro dum persecutus
extincti sunt. Illis quippe abeuntibus di-
visum mare viam fecit: hos autem insequen-
tes. in se regredientes vnda submersit.
Deinde sub anno quadragesimo duce
moyses dei populus in deserto actus est.

quoniam tabernaculum testimonii nuncupatum
est: ubi deus sacrificiis futura promissionibus
tibi colebatur: cum scilicet iam lex data
fuisset in monte multum terribiliter.
Adtestabatur enim evidentissima
mirabilibus signis. vocibusque divinis
quod factum est mox ut exitum est de egypto
et in deserto populus esse cepit: quinquage-
simo die post celebratum pascha per ouis
immolationem cuiusque a deo typus christi est.
promissionibus eum per victimam passionis. de
hoc mundo transiturum ad patrem. Pascha
quippe hebreorum lingua transitus interp-
tatur: ut etiam cum revelaretur testamentum
novum postquam pascha nostrum immola-
tus est christus: quinquagesimo die veniret
de celo spiritus sanctus. qui dictus est in
euangelio digitus dei: ut recordacione
nostra in primi figurati facti memoria
reuocaretur: quod et legis ille tabule digi-
to dei scripture referuntur. Defuncto ergo
moyses. populum rexit ihesus naue et
in terram promissionis introduxit: eamque
populo diuisit. Ab his duobus mira-
bilibus duobus bella etiam prosperissime ac
mirabiliter gesta sunt deo ostentate: non
tam propter merita hebreorum populi: quam propter
peccata eorum quod debellabatur gentium: il-
las eis pervenisse victorias. Post istos
duces. iudices fuere iam in terra promissionis
populo collocato: ut inciperet inter-
rim reddi abrahe prima promissio de gen-
te una id est hebreorum et de terra chanaan:
nondum de omnibus gentibus et toto orbe
terrarum: quod christi aduentus in carne. et non
veteris legis observaciones. sed euange-
lij fides fuerat impletura. Cuius rei pre-
figuracio facta est. quod non moyses
qui legem populo accepit in monte syna
sed ihesus cui etiam nomen deo precipiente
mutatum fuerat ut ihesus vocaretur. populum
in terram promissionis induxit. Tempo-
ribus autem iudicum sic se habebat et pec-
cata populi et misericordia dei: alternauerunt pro-
spera et adversa bellorum. Inde ventum est ad

regū tempa: quorū p̄mus regnavit
 saul. Cui reprobato. et bellica clade p̄
 strato. eiusq; stirpe reiecta. ne inde re-
 ges orientur: dauid successit. Cuius
 maxime xp̄us dicitur est filius. in quo
 articulus quidā factus ē et exordiu
 quodāmodo iuuetutis populi dei: cuius
 generis quedā velut adolescens-
 tia ducebatur ab ip̄o abrahā: usq; ad
 hūc dauid. Neq; enī frustra matheus
 euāgelista sic gn̄acōes omemoravit
 ut hoc p̄mū interuallū quatuordecim
 gn̄acōib; omendaret. abrahā scili-
 cet usq; ad dauid. Ab adolescentia
 quippe incipit homo posse generare.
 p̄tea generacōnū ex abrahā sūp̄sit
 exordiu: qui etiā pater gentiū ostitu-
 tus est: quādo mutatiū nomē accepit.
 Ante hūc ergo velut pueit̄a fuit hu-
 ius generis ppli dei a noe usq; ad ip̄m
 abrahā: et ideo p̄ma lingua inuenta
 est: id est hebreā. A puericia nāq; hō
 incipit loqui post infantiā: q̄ hūc ap-
 pellata ē q̄ dari nō potest. Quā p̄fe-
 cto etate p̄mā demergit obliuio: sic
 etas prima generis hūani est deleta
 diluio. Quotus enī quisq; ē. qui suā
 recorderit infantiā: Quāobrē in isto
 p̄cursu ciuitatis dei sicut sup̄ior vnā
 eandēq; p̄mā. ita duas etates scōm
 et terciā liber iste cōtineat: in qua ter-
 cia p̄ter vaccā trimā. caprā trimā. a-
 rietē trimū. et impositū est legis iugū:
 et apparuit abūdātia peccatorū: et re-
 gm̄i terreni surrexit exordiu: vbi non
 defuerūt spirituales quorū in turture
 et colūba figuratū est sacramentū.

ExPLICIT liber decimus sextus.
Incipiūt capitula libri. xvij.

- i **¶** De tēporib; p̄phetarū.
- ii **¶** Quo tēpore sit impleta p̄mis-
 sio dei de terra chanaā: quā in
 possessionē etiā israhel carnalis

accepit.

- iii **¶** De tripartitis significacōib; p̄-
 p̄phetarū: que nūc ad terrenā
 nūc ad celestē iherusalē: nūc
 aut ad vtrāq; referūtur.
- iiii **¶** De p̄figurata omutacōe israhel
 itici regm̄i sacerdotij: et de
 hīs q̄ antea mater samuelis
 p̄sonam gerēs ecclesie p̄p̄he-
 tauit.
- v **¶** De hīs q̄ ad heli sacerdotem
 homo dei p̄p̄hete locutus ē si-
 gnificans sacerdotiū qd̄ scōm
 aaron instituti fuerat auferē-
 dum.
- vi **¶** De iudaico sacerdotio et regno
 que cū in eternū dicūtur statu-
 ra non p̄manēt: ut alia intelli-
 gātur q̄ spondētur eterna.
- vii **¶** De dirupcōe regm̄i israhelici: q̄
 p̄figuratur p̄petua diuisio israhel
 helis spiritualis ab israhel carnali.
- viii **¶** De p̄missioib; ad dauid filio
 eius: qd̄ nullatenus in salomo-
 ne si plenissime inueniūtur in
 cristo.
- ix **¶** Quā filis i psalmo octogesi-
 mo octauo sit p̄p̄hetia de xp̄o:
 hīs q̄ in regnorū libris nathā
 p̄p̄hetate p̄mittitur.
- x **¶** Quā diuisa acta sint i regno ter-
 rene israhel: ab hīs q̄ p̄miserat
 deus: ut intelligeretur p̄missi-
 omis veritas ad alterius regis
 et regm̄i gloriā p̄tinere.
- xi **¶** De substātia populi dei: que p̄
 successionē carnis i xp̄o est: q̄
 solus eruēdi animā suā ab in-
 feris habuit potestate.
- xii **¶** Ad quorū p̄sonā p̄tinē intelli-
 gēdā sit flagitacō p̄missorū:
 de quib; in psalmo dicit: vbi
 sūt misericordie tue antique dñe.
- xiii **¶** An p̄misit pacis veritas illis